

1. Zvuková rovina jazyka I

Osnova:

a)-systém slovenských hlások	e)-znelostná asimilácia
b)-fonetika, fonológia	f)-diakritické znamienka
c)-samohlásková skupina	g)-interpunkčné znamienka
d)-fonéma, graféma, hláska	

Systém slovenských hlások

Slovenské hlásky sa členia:

- 1. samohlásky** - tóny, slabikotvorná funkcia (krátke: **a,ä,e,i,o,u** dlhé: **á,é,í,ó,ú**)
 - 2. dvojhlásky** - slabikotvorná funkcia, vyslovujú sa vždy v jednej slabike, napr. Trie-da, se-dia (**ia,ie,ie,iu,ô**)
 - 3. spoluhlásky** - šumy, (tvrdé: **d,t,n,l,k,g,h,ch** mäkké: **d',t',ň,l',c,č,š,dz,dž,ž,j** obojaké: **b,m,p,r,v,s,z,f**)
- Tvrde** : d, t, n, l, k, g, h, ch
Mäkké : d', t', ň, l', c, č, š, dz, dž, ž, j
Obojaké : b, m, p, r, s, v, z, f

Fonetika

- skúma:
1. ako sa hlásky tvoria - **artikulujú**
 2. ako ich počujeme
 3. ako sa správajú v spojení s inými hláskami
(napr. spoluhláska v sa vyslovuje inak v slovách dievča, chlapcov, vrana)
 4. ako sa tvoria rečové takty, slabiky, vety

Fonológia

- skúma:
1. ktoré zvuky ľudskej reči sa využívajú na dorozumievanie
 2. pomocou ktorých zvukov sa v jazyku rozlišujú slová a tvary
 3. ale vlastnosti zvukov sú dôležité pre rozpoznávanie zvukov

Fonéma

– zvuková jednotka, ktorá rozlišuje význam slov alebo tvarov, napr. **Sud-súd, Pan-laň**

Hláska

– je najmenšia zvuková jednotka, rečovými orgánmi utvorený a vyslovený zvuk, teda je konkrétnou realizáciou fonémy v reči

Graféma

- najmenšia grafická jednotka – **písmeno** (slovenská abeceda má 46 písmen)
 – 2 typy písma : **1. tlačené 2. písané**
 – pričom každý typ písma má 2 varianty: **1. veľké písmená – majuskula 2. malé písmená – miniskula**
 *Fonetický zápis textu sa nazýva **transkripčia**.

Znelostná asimilácia (spodobovanie)

- prispôbovanie výslovnosti 2 susedných spoluhlások podľa znelosti:
1. vo vnútri slova: ž**a**bka, rozplakala sa
 2. na hraniciach slov: Dub**b** padol.
 3. na konci slova pred prestávkou: Príd'**b**!
 4. na začiatku slov: vt**a**k

Znelé párové :b, d, d', g, dz, dž, z, ž, h, v
Neznelé párové :p, t, t', k, c, č, s, š, ch, f
Znelé nepárovézvučné: m, n, ň, l, l', l', r, r', j

Diakritické znamienka

Slovenčina používa písmená latinského pôvodu – latinku, ktorá bola doplnená o diakritické znamienka:
dĺžeň, mäkčeň,
dve bodky, vokáň,

Interpunkčné znamienka

patrí tu: bodka, čiarka, bodkočiarka, apostrof, spojovník, dvojbodka, výkričník, otáznik, pomlčka,
úvodzovky, lomka,
zátvorky, tri bodky

2. Zvuková rovina jazyka II

- skúma zvukovú stránku jazyka (hlásky, fonémy...)
- skúmaním tejto roviny sa zaujímajú:
 - fonetika (jazykovedná disciplína, zaoberá sa hláskou)
 - fonológia (skúma zvuky reči)
 - ortvepia (náuka o správnej výslovnosti)

Intonácia: prejavuje sa modulovaním (úpravou, zmenami) reči, ktoré môžu mať tri podoby:

Časová modulácia	Silová modulácia	Tónová modulácia
kvantita, pauza, tempo, rytmus	intenzita, prízvuk, dôraz	melódia, hlasový register

- **KVANTITA** (*dĺžka trvania*): **dlhá samohl. a dvojhláska sa realizuje ako dvojnásobok krátkej samohl.**
- **PAUZA** (*prestávka*): reč sa pauzami člení na *úseky- takty*, čím vzniká *frázovanie*.
Fyziologická prestávka - nádych
Významová (logická) prestávka – za slovom, a podobne
Umelecká - je v poetických textoch, má zvyčajne dramatizujúcu funkciu
- **TEMPO:** závisí od funkcie a obsahu prejavu. *Priemerné tempo je asi 100 slov za min.* Každý z nás má individuálne tempo reči – dá sa zdokonaľiť dlhodobým tréningom.

Celkové tempo – je dané temperamentom človeka, situáciou, postojom hovoriaceho k prednášanému obsahu...

Čiastkové tempo – rýchlosť rozprávania, ktorú hovoriaci vedome reguluje. Je to významný prostriedok z hľadiska zámeru hovoriaceho.

Tempo vetné - čítanie textu v zátvorke, al. poznámok pod čiarou.

Tempo slovné - zrýchľovanie reči pri niektorých, najmä dlhších slovách.

- **FRÁZOVANIE:** ide o členenie súvislej reči na menšie časti (takty) vďaka pauze, rytmu (prízvukom) a tempu (členenie reči na jednotlivé slovné celky).
- **RYTMUS:** *striedanie prízvučných a neprízvučných slabík v slove*; ak je text kratší, je rytmickejší.
- **INTENZITA HLASU:** celková sila hlasu, odlišujeme dôležité od menej podstatného.
- **SLOVNÝ PRÍZVUK:** **slúži na podčiarknutie niektorých slov vo vete, môže byť:**

Pevný (nepohyblivý) - prízvuk na 1. slabike

Vedľajší - prízvuk je slabý, vzniká vo viacslabičných slovách, je na 3 slabike a predposlednej slabike slova (maturitný).

- **DÔRAZ - VETNÝ PRÍZVUK:** ide o **intonačné vyzdvihnutie slova**, ktoré pokladáme za *dôležité*. Uplatňuje sa na tých častiach textu, ktoré pokladáme za dôležitejšie.
- **MELÓDIA:** *tónové vlnenie, t.j. stúpanie a klesanie výšky hlasu vo vete.*
- **HLASOVÝ REGISTER:** vzniká nasadením hlasu do istej výšky.

Vyššie nasadenie hlasu – optimizmus.

Nižší hlasový register - vážnosť, pochmúrnosť.

ORTOEPRIA: náuka o správnej výslovnosti, sa zaoberá správnou výslovnosťou hlasok, hlasových zoskupení, slabík, slov, slovných zoskupení, viet i celých kontextov.

ORTOGRAFIA: náuka o pravopise.

3. Lexikálna rovina jazyka I

Lexikológia - jazykovedná disciplína, ktorá sa zaoberá skúmaním slovnej zásoby súčasného jazyka

Sémantický trojuholník - Model, ktorý znázorňuje základné vzťahy medzi objektívnou realitou, myšlienkovou a jazykovou oblasťou. V sémantickom trojuholníku sú zachytené „fázy“ myslenia človeka:

1. Najprv máme predmet z objektívnej skutočnosti, napr. vidíme nejaký konkrétny predmet
2. Následne si uvedomíme, čo vidíme, a to tak, že si vybavíme najdôležitejšie vlastnosti predmetu. V tejto fáze myslenia si k videnému predmetu v mysli priradíme jeho základné charakteristiky.
3. V poslednej etape priradíme k vybranej definícii meno, pod ktorým ju máme v mysli uloženú – pomenujeme predmet

Lexikálny význam slova - rozumieme vecný obsah slova, ktorý označuje jav skutočnosti. Slovo ho má vždy, nemôže bez neho existovať

Gramatický význam slova - rozumieme schopnosť slova vyjadriť gramatické kategórie, ako napr. rod, číslo, pád podstatných mien alebo slovesný čas, ale aj vzťahy, do ktorých môže slovo do vety vstúpiť, ako napr. nadradenosť, podradenosť

Opozitá - sú páry slov, ktorých význam je presne opačný: dobrý – zlý, biely – čierny,

Homonymá - sú rovnozvučné slová, medzi ktorými je len formálny vzťah. Môžu patriť k rôznym slovným druhom. Homonymá sa odlišujú hlavne:

- a) lexikálnym aj gramatickým významom napr. zľava: 1. Príslovka označujúca smer, 2. podstatné meno označujúce zníženie ceny
- b) lexikálnym významom, dospievať¹ - 1. Stávať sa dospelým 2. prestať spievať² (rovnaký slovný druh rôznych významov)

Slovníky:

prekladový: sú väčšinou dvojjazyčné, napr. anglicko-nemecký, ale bývajú aj viacjazyčné

terminologický: obsahujú odborné výrazy z rozličných vedeckých disciplín a výklad ich vecného významu, napr. *Slovník jazykovedných termínov*

Slovná zásoba národného jazyka - tvorí ju súbor všetkých slov daného jazyka

individuálna slovná zásoba - ide o slovnú zásobu každého človeka individuálne, ktorú si zväčšuje napr. čítaním beletrie, vedeckej literatúry, dennej tlače, počúvaním rozhlasu, komunikáciou atď. rozsah slovnej zásoby u jednotlivcov je rôznych.

a) aktívna slovná zásoba - slová, ktoré človek nie len pozná ale ich aj aktívne využíva

b) pasívna slovná zásoba - slová ktoré človek pozná, ale v bežnej komunikácii ich nepoužíva

jadro slovnej zásoby - slovnej zásoby tvoria najstaršie a najčastejšie používané slová, potrebné v každej rečovej komunikácii.

4. Rozvrstvenie slovnej zásoby

expresívne slová- sú citovo zafarbené slová alebo slovné spojenia, ktorými hovoriaci často vyjadruje svoj postoj

- môžu sa používať vo všetkých typoch textov, okrem náučných a administratívnych
- rozdeľujeme podľa postoja ku skutočnosti alebo k pomenovanej osobe či veci

pejoratíva- sú hanlivé expresívne slová, ktorými sa vyjadruje záporný, pohŕdavý alebo odsudzujúci postoj, napr. *žbrnda, pisárik, držgroš*

vulgarizmy- sú hrubé, neslušné výrazy, s výrazne negatívnym nábojom, ktorým sa treba vyhýbať
- ich použitie je v rozpore s etikou spoločenského správania

neologizmy- sú novovzniknuté slová alebo spojenia slov
- vznikajú hlavne pre potreby náučných, administratívnych a publicistických textov
- často sú to slová prevzaté z cudzieho jazyka, v súčasnosti najmä z anglického jazyka

internacionalizácia- preberanie cudzích slov (najčastejšie z angličtiny), ktoré neprekladáme a ich používame

spôsoby obohacovania slovnej zásoby- odvodzovaním -odvodené slová sa tvoria zo základových slov; napr. základné – *Slovensko* odvodené- *slovenský*

-skladaním- pri skladaní slov vzniká nové slovo z dvoch základných slov, napr. *rýchloopravovňa* (*rýchla opravovňa*), skladanie pomocou morfémi o, e, i - *Lomidrevo*

tvorenie slov skracovaním- skracovaním slov vytvárame skratky a značky

-urýchľujú komunikáciu hlavne v odbornom, publicistickom a administratívnom štýle

prenášaním významu- metaforicky (podľa vonkajšej podobnosti) napr. *hlava - hlava štátu*

-metonymicky (podľa vnútornej súvislosti) napr. *čítať Kukučína*

značky- medzinárodné dohodnuté označenia

-meracích jednotiek a chemických značiek: napr. *km = kilometer, N = dusík*

-meny: *Sk = slovenská koruna, DM = Deutsche Mark (nemecká marka)*

-evidenčných značiek motor. vozidiel : *BA 344AB*

-nikdy za nimi nepíšeme bodku

skratkové slová- vznikajú spojením začiatočných hlások alebo slabík viacslovného názvu

-čítajú sa ako slová, napr. *TANAP*(*Tatranský národný park*)

nárečové slová- sú to nespisovné slová

-patria do národného jazyka, ale nepatria do slovnej zásoby spisovnej slovenčiny

-používajú sa v súkromnom styku v určitej zemepisnej oblasti Slovenska

odborné slová/termíny- sú jednoslovné alebo viacslovné pomenovania, ktoré nám umožňujú vyjadrovať sa presne a jednoznačne

-využívajú sa najmä v náučných textoch, napr. *svietiplyn, poniklec jarný, medveď hnedý*

básnické slová- vyskytujú najmä v lyrických a lyrickoepických dielach, v staršej slovenskej poézii

-majú veľmi blízko ku knižným slovám, napr. *krásota, milota, luna, junák, vesna*

5. Morfológická rovina jazyka I

Gramatický tvar: formálny prostriedok na vyjadrenie gramatického významu; napr. *robím* je gramatický tvar vyjadrujúci 1. os. jedn. č. prít. času. Ku vzniku gramatických tvarov dochádza pri vyjadrovaní rôznych gramatických významov.

Podstatné mená

-plnovýznamový slovný druh (majú lexikálny aj gramatický význam)

-ohybný slovný druh (skloňujú sa)

-pomenávajú osoby, zvieratá, veci, vlastnosti a deje

-majú vetnočlenskú platnosť, vyskytujú sa v úlohe:

- podmetu- Otec stojí.
- predmetu- Otec rúbe drevo.
- doplnku- Zvolili ho za predsedu.
- prístavku- Susedia, naši najlepší priatelia, prišli na svadbu.
- nezhodného prívlastku- Strecha domu bola zničená.
- menného vetného základu- ovocie, občerstvenie
- príslovkového určenia- V pondelok sa stretneme.
- menného prísudku- Aj ryba je rybou.

Vzor kuli a gazdiná:

kuli: podľa vzoru kuli sa skloňujú mužské cudzie životné všeobecné aj vlastné mená zakončené na -i, -í, -y, -e, -é, -ě, -ä, -ö, -ő (napr. Goethe, abbé, pony):

sg. -Goethe, (od) Goetheho, (ku) Goethemu, (vidím) Goetheho, (o) Goethem, (s) Goethem

pl. - kuliovia, (od) kuliovi, (ku) kuliom, (vidím) kuliovi, (o) kulioch, (s) kuliami

gazdiná: podľa vzoru gazdiná sa skloňujú ženské podstatné mená zakončené na -á, utvorené od podstat. mien mužského rodu (napr. kráľovná, švagriná, šľachtičná):

sg. - gazdiná, (od) gazdinej, (ku) gazdinej, (vidím) gazdinú, (o) gazdinej, (s) gazdinou

pl. - gazdiné, (od) gazdín, (ku) gazdinám, (vidím) gazdiné, (o) gazdinách, (s) gazdinami

Menné gramatické kategórie:

rod (mužský, ženský, stredný), číslo (singulár, plurál), pád (nominatív, genitív, datív, akuzatív, lokál, inštrumentál)

-vokatív (piaty pád) sa v spisovnom jazyku vyskytuje len v slovách z rodinného a domáceho okruhu (synku, bratku, človeče), z náboženského okruhu (Bože, Otče, Pane) a pri slovách majstre a pane, ak stoja samostatne

Prídavné mená

-plnovýznamový ohybný slovný druh

-majú vetnočlenskú platnosť, vyskytujú sa ako:

- podmet: Hluchý sa obzrel.
- menný prísudok: Mama je pekná.
- zhodný prívlastok: úžasný zážitok
- doplnok: Obišiel si suchý.
- vetný základ (menný): Hrozná!
- predmet: Videli raneného.
- prístavok: Ivka, naša ťažko chorá, zrazu vyzdravela.

Stupňovanie prídavných mien:**1.pravidelné**

1.st. -milý, rýchly

2.st. -tvorí sa od prvého stupňa príponami -ší, -ejší, napr. (milší, rýchlejší)

3.st. -tvorí sa z druhého predponou naj-, napr. (**najmilší, najrýchlejší**)**2. nepravidelné** (dobrý, zlý, pekný, malý, veľký)

-mení sa koreň slova (dobrý-lepší-najlepší, zlý-horší-najhorší, pekný-krajší-najkrajší)

Zámená**-plnovýznamový ohybný aj neohybný slovný druh****-majú vetnočlenskú platnosť**, môžeme ich nájsť v úlohe:

- podmetu: On príde
- mennej časti prísudku, menného vetného základu: To je on. Deti sú samé.
- predmetu: Vidím to.
- zhodného prívlastku: Boli našimi priateľmi.
- doplnku: Prišiel sám. Ostal doma sám.

Členenie zámen:**1.osobné** - základné (ja, ty, on, ona, ono, my, vy, oni, ony)
- prívlastňovacie (môj, tvoj, jeho, jej, náš, váš, ich)**2.zvratné** - základné (seba, sa)
- prívlastňovacie (svoj)**3.ukazovacie** (napr. Ten, tá, to, tento, onen, tam...)**4.opytovacie** (napr. kto, čo, aký, ktorý, kedy, kde, ako...)**5.vymedzovacie** (napr. Sám, samý, každý, ten istý, tenže, iný, nik, všetci...)

-zámeno každý má iba jednotné číslo, na vyjadrenie množného č. sa používajú zámená všetci a všetky

6.neurčité (napr. dakto, niečo, voľajaký, ledačo, bársčo, ktosi...)

6. Morfológická rovina jazyka II

Číslovky

- plnovýznamový slovný druh – vyjadrujú počet či poradie

-vetnočlenská platnosť: zhodný prívlastok

Druhy čísloviek:

1. základné (jeden, štyri)
2. skupinové (dvoje, štvoro) – spájajú sa s G (s N môžu len jedny, dvoje, troje), nesklonné
3. radové (prvý, štvrtý)
4. druhové (dvojaký, štvorako)
5. násobné (dvakrát, päť ráz)
6. zlomkové (sedmina, tretina)

- ďalej ich delíme aj na **určité** (vyjadrujú presný počet) a **neurčité** (nepresný počet)

Slovesá

-plnovýznamový slovný druh – vyjadrujú dej alebo stav

-vetnočlenská platnosť: prísudok, predmetový doplnok

Slovesné gramatické kategórie – osoba, číslo, čas, spôsob, slovesný rod, vid

Slovesný rod - označuje, že:

1. činný rod - pôvodca deja je gramatickým podmetom vety, vtedy podmet vykonáva dej (napr. Mnoho umelcov hráva jeho skladby.)

2. trpný rod- pôvodca deja nie je podmetom vety, podmet je dejom zasahovaný (používaný hlavne v odbornom štýle) – má 2 tvary:

1. zvrtný (napr. Jeho skladby sa často hrajú.)

2. opisný (napr. Jeho skladby sú často hrané.)

Historický prítomník - sprítomnenie minulých dejov (napr. Jeho prvý album vychádza v roku 1962.)

Slovesá:

1. sponové – vyjadrujú v spojení s plnov. slovesom jeho platnosť ako stavu (napr. bude najlepší, stane sa lekárom)

2. modálne – vyjadrujú vôľu, chuť, chcenie, nevyhnutnosť, schopnosť konať dej (napr. chcieť, môcť, musieť)

3. fázové – vyjadrujú jednotlivé fázy priebehu deja (napr. začínať, zostať, prestávať)

4. činnostné – vyjadrujú činnosť, dej (piecť, zarábať)

5. stavové – vyjadrujú stav (starnúť, rásť)

Prechodník: volajúc, idúc, vediac

Príčasie: a) činné prítomné (hrajúci), činné minulé (privolavší) – dnes sa pociťuje ako zastaraný,

b) trpné (nesený, siaty)

7. Morfológická rovina jazyka III

Príslovky

- plnovýznamový neohybný slovný druh
- majú vetnočlenskú platnosť
- vyjadrujú okolnosti alebo vlastnosti slovesného deja, prídavných mien alebo iných prísloviak (napr. čítal *zreteľne*, *málo* známy, *veľmi* potichu)
- viac sa viažu na slovesá ako na prídavné mená, preto sa vyskytujú v textoch kde prevládajú slovesá (dialóg, próza, publicistika)

Delenie prísloviak:

- príslovky **miesta** (dole, hore) Kde?
- príslovky **času** (včera, dnes) Kedy?
- príslovky **spôsobu** (zle, dobre) Ako?
- príslovky **príčiny** (preto, zato) Prečo?

Stupňovanie prísloviak:

1, Pravidelné: nemení sa základ slova

1. **Stupeň** – základný tvar slova (ticho, oddane)
2. **Stupeň** – základný tvar slova + prípona **-šie /-ejšie** (tichšie, oddanejšie)
3. **Stupeň** – predpona **naj** + základný tvar slova + prípona **-šie /-ejšie** (najtichšie, najoddanejšie)

2, Nepravidelné: mení sa základ slova (mnoho, málo, pekne, dobre, zle)

Predložky

- neplnovýznamový neohybný slovný druh
- nemajú vetnočlenskú platnosť
- vyjadrujú predmetové, príslovkové a prívlastkové vzťahy
- najviac predložiek sa vyskytuje v náučných textoch a najmenej v dialogických textoch

Delenie predložiek:

1. podľa pôvodu

- **prvotné** – sú vždy len predložkami, nemôžu byť iným slovným druhom (pred, po, pri, s, z)
- **druhotné** – v prvom význame sú to príslovky či častice, alebo pochádzajú z iného slovného druhu (okolo, hore, uprostred, vďaka)

2. podľa zloženia

- **jednoduché** – jedna predložka (s, z, k, do)
- **zložené** – z viacerých predložiek (popod, ponad, pomedzi, namiesto)

Väzba s pádmi:

- **s, so** – viažu sa s inštrumentálom

- **z, zo** – viažu sa s genitívom

Vokalizácia:

- niektoré predložky sa môžu vokalizovať: **s/so, v/vo, z/zo**

Spojky

- neplnovýznamový neohybný slovný druh
- nemajú vetnočlenskú platnosť
- sú to slová, ktorými sa spájajú vetné členy vo vete alebo vety v súvetí
- hustota spojok v texte signalizuje súdržnosť textu

Delenie spojok:

1. **prirad'ovacie:** spájajú rovnocenné slová alebo vety
 - o **zlučovacie** - (a, i, aj, ani, či)
 - o **stupňovacie** - (ba, ba aj, nielen, ale aj)
 - o **odporovacie** - (ale, no, a)
 - o **vylučovacie** - (alebo, buď)
 - o **dôvodové** - (veď, však, aj tak, predsa, i to)
 - o **dôsledkové** - (preto, zato, tak, teda, tým, potom, a preto)
2. **podrad'ovacie:**
 - o **vlastné** - (keď, aby, že, pretože)
 - o **spájacie výrazy** – „vzťazné“ záměna, ktoré pripájajú vedľajšiu vetu v podrad'ovacom súvetí (kto, ktorý, aký, či, ako, kde)

Častice

- neplnovýznamový neohybný slovný druh
- nemajú vetnočlenskú platnosť
- sú to slová, ktorými hovoriaci nadväzuje na známy text alebo situáciu, pričom vyjadruje svoj postoj k tomu, o čom hovorí
- najviac sa vyskytujú v kontextových a situačných prejavoch (dialóg, umelecká próza)

Delenie častíc:

1. **uvádzacie:** stoja pred slovom, ku ktorému hovoriaci vyjadruje vlastný postoj
 - o **pripájacie** - (no, i, a, ale) **A** so mnou to neskúsiš?
 - o **pobádacie** - (kíž, aby) **Aby** si nezaspal!
2. **vytvčovacie:** stoja na začiatku vety a vyjadrujú postoj hovoriaceho k celej výpovedi
 - o **vysvetľovacie** - (aspoň, ako)
 - o **hodnotiace** - (asi, sotva, akiste)
 - o **zdôrazňovacie** - (áno, najmä, predovšetkým)

Citoslovčia

- neplnovýznamový neohybný slovný druh
- zvyčajne nebývajú vetným členom ale môžu mať vetnočlenskú platnosť v úlohe slovesného prísudku
- sú to slová, ktoré vyjadrujú city, vôľu alebo napodobňujú zvuky
- využívajú sa v citovo zafarbených textoch
- najviac sa vyskytujú v prejavoch (umelecká próza, poézia), najmenej v písomných textoch (fejtóny, eseje)

Delenie citoslovciac:

1. podľa toho, čo vyjadrujú:

- **vlastné** – vyjadrujú emócie (au, fuj, ach) a vôľu (ahoj, marš)
- **zvukomalebné** – napodobňujú zvuky prírody alebo predmetov, ktoré zhotovil človek (kvá, mú, tik-tak)

2. podľa pôvodu:

- **prvotné** – môžu byť len citoslovcom (jaj, juj, och, ach)
- **druhotné** – utvorené zo slovík (hybaj), utvorené z podstatných mien (beda)

8. Syntaktická rovina jazyka I

Jazykovedná disciplína, ktorá sa zaoberá spájaním slov do viet – **syntax (skladba)**. Spájaním viet do textov sa zaoberá **nadvetná syntax – textová syntax**. Základnými jednotkami, ktoré tieto jazykovedné disciplíny skúmajú – **vetný člen, sklad (syntagma), veta, súvetie, polovetná konštrukcia a text**.

Rozdelenie viet podľa modálnosti (obsahu):

a.) oznamovacia – obsahuje oznam. Na konci vety píšeme bodku. napr. Pôjdem spolu do školy.

b.) opytovacia – obsahuje otázku, na niečo sa pýtame alebo zisťujeme. Na konci vety píšeme otáznik. napr. Pôjdeš dnes so mnou do školy?

c.) rozkazovacia – obsahuje rozkaz, napr. Poď sem! alebo zákaz, napr. Nerob! Na konci píšeme výkričník.

d.) želacia – obsahuje želanie, aby sa niečo stalo, napr. Bodaj by to tak bolo. alebo nestalo, napr. Nech len nespadne! Na konci píšeme výkričník alebo bodku.

e.) zvolacia – obsahuje citové pohnutie (strach, radosť atď.). Na konci zvyčajne píšeme výkričník. napr. Tak sa mi to páči!

Vetné členy /VČ/

Vetný člen – také slovo vo vete, kt. vstupuje do syntaktického vzťahu s iným slovom vo vete a vytvára s ním sklad (syntagmu). Sklad vo vete je významovou a gramatickou jednotkou – tvoria ho len plnovýznamové slová.

Vetné členy: **prísudok, podmet, predmet, príslovkové určenie, prívlastok, doplnok, prístavok**.

Členenie vetných členov

A: Hlavné vetné členy:

a) v dvojčlennej vete:

1. prísudok	slovesný (vyjadrený slovesom)	Čo robí?
	neslovesný (iný slovný druh)	Čo sa s ním
	menný	deje?
	slovesno-menný	
	citoslovný	
2. podmet	vyjadrený	Kto? Čo?
	nevyjadrený	

b) v jednočlennej vete

vetný základ	slovesný (vyjadrený slovesom)	
	neslovesný (iný slovný druh)	- menný
		- slovesno-menný

B. Rozvíjacie (vedľajšie) vetné členy:

1. predmet	priamy (v akuzatíve bez predložky), po prechodných slovesách		
	nepriamy (v ostatných pádoch, t.j. G,D,A s predložkou, L, I), po neprechodných slovesách		
2. príslovnové určenie	miesta - Kde?		
	času - Kedy?		
	spôsobu - Ako?		
	príčiny - Prečo?		
3. prívlastok	zhodný (zhoduje sa v rode, čísle a páde s nadradeným slovom, zvyčajne stojí pred nadradeným slovom)		Aký? Ktorý? Čí?
	nezhodný (nezhoduje sa v rode, čísle a páde s nadradeným slovom, stačí jedna nezhodná kategória, zvyčajne stojí za slovom, ktoré rozvíja)		
4. doplnok	podmetový (určuje sloveso a podmet)	pýtame sa súčasne oboma otázkami	Čo robí, keď sa deje hlavný dej?
	predmetový (určuje sloveso a predmet)		Aký je, keď sa deje hlavný dej?
5. prístavok	vysvetľovací zužovací zhrnujúci		

VETNÝ ZÁKLAD

-základný vetný člen jednočlennej vety

a.slovesný vetný základ

-je vyjadrený určitým slovesným tvarom

Prší. Hrmelo.**Pichá** ma v boku.V škole **sa** o tom **rozprávalo**.**b.neslovesný (menný) vetný základ**

-nie je vyjadrený určitým slovesným tvarom

-vyjadrený menom: **Potraviny.**-vyjadrený príslovkou: **Dobre.**-vyjadrený časticou: **Samozrejme.**-vyjadrený citoslovcom: **Ach!**-vyjadrený neurčitkom: **Nerušiť!****1. Prisdzovací sklad**

Je spojenie podmetu a prísudku, ktoré tvorí gramatické jadro dvojčlennej vety (napr. *Janka kreslí. Kreslí.*)

Grafické znázornenie prísudzovacieho skladu:

PODMET ===== PRÍSUDOK

2. Určovací sklad

Tvorí ho dva členy, z ktorých jeden je nadradený a jeden podradený. Podradený člen bližšie určuje nadradený člen, napr. *dobrý žiak, dievča z dediny, píše list, kreslí pekne.*

Grafické znázornenie určovacieho skladu:

Vo vete ho tvorí:

- podstatné meno a zhodný prívlastok, napr. *veselý človek, dobrá kniha,*
- podstatné meno a nezhodný prívlastok, napr. *káva so šľahačkou, chlapec z mesta,*
- podstatné meno, sloveso a doplnok, napr. *Zuza sedela prekvapená, mama prišla ako svedok,*
- sloveso a podmet, napr. *čítať knihu, rozprávať o dovolenke,*
- sloveso a príslovkové určenie, napr. *písal čitateľne, spieval v opere.*

3. Prirad'ovací sklad

Je spojenie dvoch alebo viacerých členov, ktoré sú syntakticky rovnocenné a majú zároveň rovnaký vzťah k inému (nadradenému alebo podradenému) vetnému členu, t. j. ide o viacnásobný vetný člen, napr. *chlapci a dievčatá, poslušne a úctivo.*

Grafické znázornenie prirad'ovacieho skladu:

Vo vete ho tvorí viacnásobný vetný člen, napr. *chlapci a dievčatá, pekne a rýchlo.*

Polovetná konštrukcia – jednoduchá konštrukcia medzi vetou a súvetím.

Vznikajú tak, že k jednoduchej vete pridružíme druhotnú predikáciu - **POLOPREDIKÁCIU**.

Polopredikácia je charakteristická tým, že nemá

FORMU PRÍSUDKU S URČITÝM SLOVESNÝM TVAROM.

Hlavnou úlohou polovetných konštrukcií je skracovať, zhusťovať text.

Polovetnú konštrukciu vytvoríme z dvoch viet a vytvoríme ju tak, že určitý slovesný tvar v jednej vete zmeníme na neurčitý slovesný tvar (prechodník, prídavné, neurčitok)

Polovetná konštrukcia má funkciu **vetného člena** – doplnku, prístavku, príslovkového určenia,...

Príklady s neurčitkom:

Bude potrebné, aby sa táto otázka preskúmala. – Bude potrebné túto otázku **preskúmať**.

Je vhodné, aby sme projekt dokončili. – Je vhodné projekt **dokončiť**.

Bude dôležité, aby sme sa sústredili. – Bude dôležité **sústrediť sa**.

Bude dôležité, aby sme písomku napísali. Bude dôležité písomku **napísať**.

Je nemysliteľné, aby sme odtiaľ odišli. Je nemysliteľné odtiaľ **odijsť**.

Príklady s prechodníkom:

Keď ho vodili po meste, ukazovali mu historické pamiatky. – Vodili ho po meste **ukazujúc mu** historické pamiatky.

Polievala záhradu a spievala. - Polievala záhradu, **spievajúc si** pesničku.

Polievala záhradu a spievala. Polievala záhradu **spievajúc**.

Keď poliala záhradu, sadla si na priedomie. **Polejúc** kvety, sadla si na priedomie.

Varila obed a tancovala. Varila obed **tancujúc**.

Príklady s činným prídastím:

Obdivoval budovu, ktorá stála na druhej strane námestia. - Obdivoval budovu **stojacu na** druhej strane námestia.

Deti, ktoré sedeli na brehu rieky, pozorovali vlny. - Deti **sediace** na brehu rieky pozorovali vlny.

Zazneli príspevky, ktoré sa zaoberali školstvom. - Zazneli príspevky **zaoberajúce sa** školstvom.

Učiteľ, ktorý vysvetľoval učivo, sledoval monitor. Učiteľ **vysvetľujúci** učivo sledoval monitor.

1. Významový činiteľ

-VÝCHODISKO VÝPOVEDE (známa časť)

-JADRO VÝPOVEDE (niečo nové)

Oznamovacie vety:

-(pokojná výpoveď) - objektívne poradie (1. východisko, 2. jadro)

-(vzrušená výpoveď) - subjektívne poradie (1. jadro, 2. východisko)

Opytovacie vety:

- subjektívne poradie - opytovacie zámeno alebo príslovka ako jadro výpovede je na začiatku.

-V zisťovacích otázkach je na prvom mieste slovesný prísudok, alebo časť.

Rozkazovacie vety: - subjekt. poradie - prísudkové sloveso je na zač.

2. Gramatický činiteľ

-ako usporiadať slová vo vete (najmä prístavok a prívlastok). Podľa neho nemožno oddeliť prívlastok od podstatného mena, na ktoré sa vzťahuje.

PRÍVLASTOK

- Zhodný stojí pred podstatným menom (napr. krásna kytica)
- Výnimkou sú odborné názvy (napr. kyselina sírová)
- umelec. reč (mesiaca svit)

PRÍSTAVOK

- Napr. Bratislava, hlavné mesto SR, je význam. kultúrnym centrom.

3. Rytmickeý činiteľ

-Rytmickeý činiteľ sa uplatňuje v polohe príkloniek a predkloniek, tak, že sa prikláňajú k prvému prízvukovanému slovu vo vete alebo vo vetnom úseku, do ktorého patria a vyslovujú sa s ním ako jeden celok. Sú neprízvukné.

-**Medzi príklonky** patria jednoslabičné slová: byť, som, si, je, sme, ste, sú (t.j. tvary pomoc. slovesa byť), zámená mi, ti, si, mu, jej, ma, ťa, sa, ho, ju, vám, im, nás, vás, ich

-**Medzi predklonky** patria jednoslabičné spojky a častice: a, i, aj, že, až, keď, len.

Predtucha - koreň zo slova tušiť

Odchýlky od vetnej stavby:

VÝPUSTKA (ELIPSA):

Je to konštrukcia, kde sa niektoré slovo vynecháva.

Vynechané slovo je menej dôležité.

Alebo vynechané slovo môže byť známe z prechádzajúcej situácie.

Máme niekoľko druhov výpustiek:

a.Lexikalizované: Aká práca – taká pláca. (je)

b.Kontextové: vyskytujú sa v písomnom texte, viažu sa na predchádzajúci text:

Jano (stál) ako drevo.

c.Situačné – vyskytujú sa v každodennej situácii.

Príklady:

Aká matka, taká Katka. (je)

My o vlku, vlk za dverami. (hovoríme – je)

Mladosť pochabosť. (je)

Prosím si kilo. (Stojím pred stánkom s ovocím a ukážem napr. na jablká.)

VSUVKA (PARENTÉZA):

Niečo ňou dodávame, dopĺňame, vyjadrujeme subjektívny názor.

Môže to byť slovo, prípadne aj celá veta.

Je oddelená čiarkou, pomlčkou, zátvorkou.

Príklady:

Začneme, **a teraz už vážne**, s rozborom prác.

Na obed – **v horúčave i mraze** – chodil domov.

Remeslo, **ako hovorievala naša starká**, má zlaté dno.

M. Kukučín (**Dr. M. Bencúr**) patrí medzi spisovateľov slovenskej literatúry.

9. Syntaktická rovina súvetia II:

prirad'ovacie súvetie – zlučovacie, stupňovacie, odporovacie, vylučovacie.

1. Prirad'ovacie súvetie je zložené z dvoch formálne rovnocenných hlavných viet, ktoré sa spájajú prirad'ovacími prostriedkami (spojkami alebo bez spojok).

a) Zlučovacie súvetie: vzniká spojením dvoch rovnocenných viet, ktorých deje prebiehajú súčasne alebo tesne za sebou. Môže sa spájať so spojkami a, i, aj, ani, a najmä i- i, aj- aj (...), spájacími výrazmi (jednak - jednak, najprv- potom, vše- vše) alebo bez spojok.

Príklady:

Bolo zamračené a fúkal silný vietor.

Najprv sa pohádali, potom sa museli udobrovať.

Aj polievku zjedol, aj zemiaky mu chutili.

Bol ženatý, mal dve deti.

b) Odporovacie súvetie: je spojenie dvoch viet, ktorých obsahy si významovo odporujú. Spájajú sa spojkami (a, ale, no, lež, avšak, len), spájacími výrazmi (ale predsa, jednako, a napriek tomu, lenže).

Príklady:

Bolo slnečno, ale fúkal silný vietor.

Učil sa tri hodiny, lenže jednotku nedostal.

Veľa hovoríte, no málo robíte.

Veľa trénoval, a jednako sa mu príliš nedarilo.

c) Stupňovacie súvetie: je spojenie dvoch viet, z ktorých druhá je obsahovo dôležitejšia než prvá. Spájajú sa spojkami (ba aj, ba ani) alebo spájacími výrazmi (nielen - ale aj, ba – naopak, ba dokonca).

Príklady:

Zvalilo ohradu, ba aj strechu odnieslo.

Nepochopili nás, dokonca sa nám smiali.

Pomohol mi, ba ešte aj pohostil.

Tento pes nielen štekal, ešte aj hrýzol!

d) Vylučovacie súvetie: je spojenie dvoch viet, ktoré sa obsahovo navzájom vylučujú.

Spájajú sa spojkami alebo, buď, či, či - alebo, buď- buď, buď- alebo, alebo – alebo.

Príklady:

Možno to nechápali, možno sa tak iba tvárili.

Buď budeš počúvať, alebo si to oprav sám.

Alebo sa polepíš, alebo sa rozídeme.

Bolo včera slnečno alebo tu pršalo?

2. Podrad'ovacie súvetie

- zložitejšie členené myšlienky zložené z dvoch alebo viacerých viet
- syntakticky a obsahovo pevnejšie ako v prirad'ovacie súvetie
- jednoduchšie formy v ústnych jazykových prejavoch
- zložitejšie v umeleckom a výkladovom
- vety sú nerovnocenné, vedľajšia veta rozvíja slovo z hlavnej vety
- hlavnou vetou sa môžeme opýtať, vedľajšou odpovedať

PS s vedľajšou vetou prísudkovou

- vedľajšia veta nahrádza prísudok hlavnej vety, pýtame sa ako na menný prísudok
Peter je taký, že sa s každým porozpráva. (Aký je Peter? Taký, že sa s každým porozpráva.)
Nič nie je také, aké to bolo kedysi. (Aké to nie je? Také, aké to bolo kedysi.)

PS s vedľajšou vetou podmetovou

- vedľajšia veta nahrádza podmet hlavnej vety, pýtame sa ako na podmet
Hnevalo ma, že ju tu nevidím. (Čo ma hnevalo? Že ju tu nevidím.)
Kto nič nerobí, nič nepokazí. (Kto nič nepokazí? Kto nič nerobí.)

PS s vedľajšou vetou predmetovou

- vedľajšia veta rozvíja sloveso z hlavnej vety, plní úlohu predmetu, pýtame sa na ňu ako na predmet
Nevedela, čo si má o tom myslieť. (Čo nevedela? Čo si má o tom myslieť.)
Ani netušíme, ako sa zachovajú. (Čo netušíme? Ako sa zachovajú.)

Ps s vedľajšou vetou príslovkovou

- vedľajšia veta rozvíja sloveso z hlavnej vety, plní úlohu príslovkového určenia, pýtame sa na ňu ako na príslovkové určenie

-vedľajšia veta príslovková miestna

- Budeme čakať tam, kde sme sa dohodli. (Kde budeme čakať? Tam, kde sme sa dohodli.)*
Kam vstúpil, ozýval sa smiech. (Kde sa ozýval smiech? Kam vstúpil.)

-vedľajšia veta príslovková časová

- Budeme vás čakať vtedy, keď sa nám bude chcieť. (Kedy vás budeme čakať? Keď sa nám bude chcieť.)*
Až keď sa ťa opýtajú, odpovedaj! (Kedy odpovedaj? Až keď sa ťa opýtajú.)

-vedľajšia veta príslovková spôsobová

- Chráni ho, ako chráni matka svoje deti. (Ako ho chráni? Ako chráni matka svoje deti.)*
Pozrela naňho tak, že sa mu odnechcelo hádať sa. (Ako pozrela? Tak, že sa mu odnechcelo hádať sa.)

-vedľajšia veta príslovková príčinná

- Chráni ho, lebo sa jej páči. (Prečo ho chráni? Lebo sa jej páči.)*
Pretože ho nevnímala, všetko bolo zbytočné. (Prečo bolo všetko zbytočné? Pretože ho nevnímala.)

PS s vedľajšou vetou prívlastkovou

- vedľajšia veta rozvíja podstatné meno z hlavnej vety, plní úlohu prívlastku, pýtame sa na ňu ako na prívlastok
To je dom, v ktorom bývam. (Aký je to dom? V ktorom bývam.)
Boli sme v dedine, kde sa narodila. (V ktorej dedine sme boli? V ktorej sa narodila.)
Nikdy nepracoval na probléme, ktorý bol taký komplikovaný. (Na akom probléme nepracoval? Ktorý bol taký komplikovaný.)

Jednoduché súvetie

- obsahuje dva prisudzovacie sklady
- vo všetkých typoch textoch

Zložené súvetie

- pozostávajú najmenej z 3 viet (3 prisudzovacích skladov)
- typické pre odborný, v menšej miere pre publicistický štýl a náučné texty
- Druhy: -prirad'ovacie** – skladá sa z 3 a viacerých hlavných viet, využíva sa predovšetkým v umeleckej literatúre
- podrad'ovacie** – skladá sa z jednej hlavnej vety a najmenej 2 vedľajších, v náučných textoch
- zmiešané** – obsahuje najmenej 2 hlavné vety a jednu alebo viac vedľajších
- jednoduchšie formy typické pre ústne súkromné jazykové prejavy-stručnosť, dynamickosť
- zložitejšie formy sa uplatňujú najmä vo verejnom oficiálnom prostredí

10. Nadvetná syntax

nadvetná/textová syntax, titulok, súdržnosť textu – konektory, vetosled

OSNOVA:

- a) čo je to text
- b) nadvetná /textová syntax
- c) titulok
- d) súdržnosť textu
- e) konektory
- f) vetosled
- g) vetosled v prirad'ovacom súvetí
- h) vetosled v podrad'ovacom súvetí

a) čo je to text

- celistvý súdržný jazykový útvar, prostredníctvom ktorého sa realizuje ľudská komunikácia

b) nadvetná / textová syntax

- jazykovedná disciplína, ktorá skúma syntaktickú výstavbu textu

c) titulok

- hraničná nadvetná jednotka funkčne prepojená s textom, naznačuje tématické zameranie textu

d) súdržnosť textu

- obsahové nadväzovanie medzi vetami v jednom texte, ktoré sa realizuje pomocou konektorov

e) konektory

- rozličné jazykové a mimojazykové prostriedky

- 1) obsahové (spoločná téma)
- 2) jazykové (fonetické, morfológické, syntaktické)
- 3) mimojazykové (mimika, gestá, pohyby tela, situácia)

f) vetosled

- poradie viet v súvetiach, najdôležitejším činiteľom ovplyvňujúcim poradie viet v súvetí je významový činiteľ

g) vetosled v prirad'ovacom súvetí

- relatívne ustálený s následnosťou deja

h) vetosled v podrad'ovacom súvetí

- ustálený vo vedľajšej vete prívlastkovej, ktorá musí stáť za nadradeným podstatným menom hlavnej vety, ostatné vedľajšie vety sa viažu voľne na svoje nadradené sloveso

11. Sloh I

štylistika: štýlotvorné činitele – téma, autor, situácia, funkcia, adresát, slohotvorný proces.

Štylistika

- jazykovedná disciplína, ktorá skúma výrazové prostriedky a kompozíciu textu
- nemá vlastné jazykové prostriedky, ale skúma ich z jednotlivých rovín
- skúma, ako jazykové prostriedky (vo verbálnych i neverbálnych prejavoch) prispievajú k naplneniu cieľa a zámeru autora textu (aký „výraz“ dodávajú textu výrazové prostriedky)
- základná jednotka = **štyléma** („tvorí“ text) – môže ňou byť každé slovo, veta, časť textu, gesto, intonácia....dotvárajú charakter textu

Jazykový štýl

– cieľavedomý výber a usporiadanie jazykových a mimojazykových prostriedkov

Slohový postup

- spôsob, akým je text vytvorený, aké prostriedky používa, na čo zameriava svoju pozornosť (napr. na príbeh, vlastnosti, informáciu, súvislosti medzi javmi a pod.)
- spôsob skladania a usporadúvania textu, respektíve jeho častí, závisí od komunikačného zámeru autora.

Slohový útvar

- je výsledný text, ktorý vznikne použitím nejakého slohového postupu napr. ak použijeme opisný slohový postup, môžeme vytvoriť slohový útvar - statický opis

Štýlotvorné činitele

- faktory, kt. počas tvorby textu ovplyvňujú jeho podobu

a) subjektívne činitele – ovplyvňuje ich autor textu, sú základom individuálneho štýlu

Autor

- povahové črty, návyky, záľuby, temperament, citové založenie, psychický stav
- biologické faktory (pohlavie, vek)
- dosiahnuté vzdelanie
- jazykové a komunikačné schopnosti (slovná zásoba, rozhl'ad, sčítanosť)

b) objektívne činitele – nezávislé od autora textu:

- **téma** (predmet prejavu – obsah prejavu – O čom je prejav, čo je jeho obsahom)
- **funkcia prejavu** – zameranie, cieľ – na čo je prejav určený (informačná, estetická, ovplyvňovacia...)
- **komunikačná situácia** – prostredie, v ktorom prejav vzniká (súkromné / verejné / mestské / dedinské, školské....)
- **adresát** (prítomný - neprítomný, kto to je? Koľko má rokov? Aké má vzdelanie?...)
- **forma prejavu** – spôsob realizácie (ústny – písomný)
- **miera pripravenosti** – vopred daná téma /improvizácia

Slohotvorný proces (ako postupovať pri písaní slohovej práce)

1. Objasníme si tému, funkciu a situáciu svojho prejavu.
2. Vyberieme fakty a informácie potrebné pre tému.
3. Usporiadame ich podľa logického postupu – podľa osnovy.
4. Rozpisujeme myšlienky do viet, pričom sa príliš nezdržiavame pri jednotlivých slovách – píšeme koncept (prvopis).
5. Upravujeme, zlepšujeme koncept (prvopis). Vety dopĺňame alebo skracujeme, spájame alebo rozdeľujeme, meníme poradie viet alebo odsekov, upravujeme (spájame alebo oddeľujeme) odseky, vyberáme najpresnejšie slová a najvhodnejšie synonymá. Usilujeme sa vyjadriť myšlienky čo najprimeranejšie a najvýstižnejšie, v logickej nadväznosti. Táto etapa je najdôležitejšia, preto jej venujeme najviac času a pozornosti.
6. Koncept prepíšeme na čisto – čistopis. Kontrolujeme pritom pravopisnú a gramatickú správnosť, úpravu a čitateľnosť písma (používame pravopisnú príručku alebo slovníky).

12. Rozprávací slohový postup

- zo všetkých slohových postupov najvyvinutejší a typovo najbohatší
- založený na **dejovej línii**, ktorá sa odohráva v čase a v priestore
- patrí medzi **zovreté** slohové postupy, **pretože ho zovierajú faktory ako dejovosť, príbehovosť a časová línia**
- základný útvar rozprávacieho slohového postupu je **rozprávanie**, väčšinou však hovoríme o **komplexnom rozprávaní** – výskyt aj iných slohových postupov, napríklad opisného

Umelecké rozprávanie sa člení na **pásmo rozprávača** a **pásmo postáv**.

Druhy rozprávačov v rozprávaní:

Autorský – vševediaci, rozvíja príbeh, opisuje, komentuje, uvádza reč postáva, zobrazuje prostredie. Pozerá na všetky postavy s nadhľadom, vidí svoje postavy zvonka aj zvnútra, vyostruje konflikty medzi postavami.

Rozprávanie je v 3. os. sg., napr.: *Balzac – Otec Goriot: „Grófka najprv zbledla, vidiac netrpezlivosť svojho muža, ktorý prekutával oheň, hodil kutáč do kozuba, ako keby si popálil ruky a vstal.“*

Personálny – subjektívny, tiež vševediaci, ale zvyčajne sa sústreďuje len na jednu postavu, ktorá sa vyvíja v priebehu deja.

Rozprávanie je v 3. os. sg. = **on-rozprávanie** alebo **er-rozprávanie**, napr.: *Jozef Cíger Hronský - Jozef Mak.*

Priamy – úlohu rozprávača prevezme jedna z postáv diela. Často prerozpráva príbeh v 1. os. sg., akoby ho on sám zažil = **ja-rozprávanie** alebo **ich-rozprávanie**.

V tomto rozprávaní sonduje vnútro postavy – teda seba, dej je spomaľovaný opismi a úvahami, napríklad: *Remarque – Na západe nič nového.*

Oko kamery – zachytáva vonkajšie znaky, črty, činy postáv; o vnútornom svete postáv vieme len z ich konania.

Chýba tu vnútorný monológ, v ktorom sa prejavuje psychika postavy, nevieme, čo sa deje v duši postavy, čo si o udalosti myslí, postava si v duchu nič nehovorí, napríklad: *Le Clézio – Ariadna.*

Pásmo postáv

– prostriedok, ktorým autor dramatizuje rozprávanie:

1. **replika** – prehovor jednej postavy

2. **monológ** – súvislý, neprerušovaný prejav 1 postavy

3. **vnútorný monológ** – myslený, nevypovedaný prehovor 1 postavy

4. **dialóg** - rozhovor najmenej 2 postáv; striedajú sa repliky, zapisujú sa priamou rečou

- rozvíja príbeh,

stupňuje konflikt, charakterizuje postavy

Dialóg:

symetrický – striedajú sa repliky – priama reč

asymetrický – prerušovaný autorskou rečou alebo vnútornou rečou postáv

- realizuje sa ako – nevlastná priama reč, polopriama reč

- **nevlastná priama reč**

- reč postavy včlenená do pásma rozprávača

- na vyjadrenie vnútornej reči postáv

- nebýva osobitne vyčlenená úvodzovkami

- najčastejšie 1.os. sg.

a) **nevedená** (*Odložila list do kabelky. Tak som teda znova bezprizorná. Čo som urobila? Chcela som spravodlivosť!*)

b) **uvedená** („*Vyhľadáva škriepku,*“ *pomyslel si Lukan.*)

- **polopriama reč**

- súčasť pásma rozprávača

- tvorí prechod medzi autorskou rečou a nevlastnou priamou rečou

- je referovaním o myšlienkach postavy

- je v 3. os. sg.

(*Kľako načúval a musel sa usmiať. Lukan žije. Čo mu tak na ňom záleží? Sú krajanía.*)

- **nepriama reč**

- súčasť pásma rozprávača

- prostredníctvom nej sa reprodukuje prehovor niektorej postavy

- uvádzacie vety – vřavel, šepkal (že)

- minulý čas – 3.os. sg.

Druhy rozprávania:**1. Klasické rozprávanie**

- Úvod – *expozícia* – opis prostredia, údaj o čase, zoznámenie sa s postavami

- Zrod zápletky – *kolízia* – zauzľovanie deja

- Vyvrcholenie deja – *kríza*

- Obrat v deji – *peripetia* – dramatický zřvat, ku ktorému dôjde práve vo chvíli, keď sa už zdá, že sa všetko vyrieši

- Rozuzlenie

2. Rozprávanie in medias res – z *lat. uprostred veci* – nemá úvod, dej sa začína „akčne“, rovno uprostred deja

3. Retrospektívne rozprávanie – dej sa odvíja od konca príbehu.

4. Epické rozprávanie – je charakteristické pokojným plynutím deja, má málo dialógov, prevláda oznamovacia veta, má veľa súvetí.

5. Dramatické rozprávanie – charakterizujú ho prudké zřvraty deja, veľa dialógov veľa zvolaní, oslovení, nedokončených viet, krátke vety, veľa slovíes, prekvapujúca pointa.

6. Priame rozprávanie = Rozprávač v 1. os. sg. Rozpráva príbeh, akoby ho sám zažil.

Dramatizujúce a estetizujúce jazykové prostriedky:

- krátke vety, opakovanie

- nedokončené vety

- historický prřzent

Kompozícia útvarov

- prevažuje trojčlenná kompozičná štruktúra – **úvod, jadro, záver.**

Základné útvary:

- román
- poviedka
- dráma

13. Opisný slohový postup

Znaky:

- zachytáva znaky a vlastnosti osôb, alebo následnosť jednotlivých činností v pracovnom postupe
- hlavné znaky: vypočítavanie vlastností, zameniteľnosť textu, dynamickosť, statickosť, objektívnosť, subjektívnosť
- jazykové prostriedky: prevládajú prídavné a podstatné mená a prirovnania

Opis, druhy opisu podľa povahy opisného predmetu:

a) statický – opisuje statické predmety; je to zvyčajne odborný opis; využíva veľa podstatných a prídavných mien; prevládajú menné vyjadrovania

b) dynamický – opisuje aj statický predmet; opis sa dynamizuje predovšetkým väčším počtom slovies a využitím personifikácie a metafory; zvyčajne je to umelecký opis; prevládajú slovesné vyjadrovania

Charakteristika

- je druh opisu, ktorý zachytáva základné, typické (vnútorné) znaky predmetu
- charakteristika osoby (alebo postavy) zachytáva okrem vonkajších znakov (vonkajšia charakteristika – výzor, chôdza, oblečenie) aj povahové, morálne vlastnosti (vnútorná charakteristika)

Druhy charakteristiky:

a.) priama – vymenúva priamo vlastnosti (je čestný, miluje a ctí si svojich rodičov, pracuje od rána do noci)

b.) nepriama – vlastnosť postavy vyplynie z konania (napr. autor nemusí o postave povedať, že je lenivá, ale v deji bude iba polihovať, nič neurobí...)

c) individuálna – charakteristika jednej osoby

d.) skupinová – charakteristiky skupiny (napr. hudobnej skupiny generácie, triedy, národa atď.)

e.) porovnávací – charakteristika najmenej dvoch postáv tak, že vlastnosti jednej osoby porovnávame s vlastnosťami tej druhej

f.) umelecká (subjektívna) – autor opisuje postavu zo svojho pohľadu, subjektívne hodnotí jej vlastnosti alebo správanie, používa napr. hyperbolu (napr. v karikatúre zväčšuje, preháňa isté vlastnosti)

g.) administratívna, čiže posudok (objektívna charakteristika) – autor bez zaujatia, objektívne opisuje kladné a záporné vlastnosti napr. pracovníka, študenta. Sústreďuje sa na pracovnú oblasť.

Základné útvary opisného slohového postupu: opis, charakteristika, posudok, návod, recept

- kompozícia útvarov opisného slohového postupu – prevažuje trojčlenné členenie na úvod, jadro, záver

Umelecký opis:

- subjektívny, opis z pohľadu rozprávača alebo niektorej z postáv
- statické opisy spomaľujú dej oproti dynamickým, ktoré ich zrýchľujú

Znaky umeleckého opisu:

- podstatné mená, prídavné mená, príslovky miesta a času, slovesá
- viacnásobné vetné členy, enumerácia, zdobeniny
- personifikácia, metafora, prívlastky, prirovnania hyperbola

14. Úvahový a výkladový slohový postup

Výkladový sloh. p.

- => objektívne vysvetlenie vzniku nejakého predmetu, jeho funkcií a významu
- => dôraz nie je na vymenúvaní faktov, autor sleduje logicko-príčinné súvislosti medzi nimi
- => využívajú sa v ňom zložité súvetia
- => slohové útvary: dizertácia, výklad, referát, prednáška...

Úvahový sloh. p.

- => slúži na zaujatie a vyjadrenie vlastného stanoviska k najrozličnejším otázkam bytia...
- => je subjektívnejší ako výkladový slohový postup
- => používajú sa expresívne a emocionálne jazykové prostriedky (ovplyvnenie čitateľa)
- => slohové útvary: úvaha, komentár...

» obidva postupy sa uplatňujú v náučnom, publicistickom a rečníckom štýle, úvahový aj v umeleckom

Znaky výkladového sloh. p.

- objektívnosť (úvahový subjektívnosť)
- nadčasovosť
- viazanosť textu
- logicko-príčinné vzťahy
- vecná správnosť
- cieľom je vysvetliť (úvaha – vysvetliť svoj názor)

Výklad (vysvetľovanie)

- => je najbežnejším útvarom výkladového slohového postupu, ktorého úlohou je priniesť nové odborné poznatky, vysvetliť vzťahy medzi predmetmi a javmi
- => forma: písomná alebo ústna
- => má prehľadnú trojčlennú kompozíciu: úvod, jadro, záver
- => využíva presnú citáciu, uvádzajú sa presné bibliografické údaje

Pri vysvetľovaní sa používajú rôzne postupy logického myslenia:

- indukcia - od jednoduchého k zložitému, od známeho k neznámemu, od konkrétnych príkladov k všeobecnému záveru, poučke, vzorcu
- dedukcia (odvodzovanie) - opačný postup - zo zovšeobecnenia, poučky atď. sa odvodzujú konkrétne príklady

- analógia - zhoda, pripodobnenie
- analýza - rozbor
- syntéza - zhrnutie
- generalizácia – zovšeobecnenie

Úvaha

- => slohový útvar, ktorý má špecifické postavenie, využívajú sa v ňom všetky slohové postupy
- => základom úvahy je osvetlenie známeho problému z nového, ale subjektívneho hľadiska
- => obsahom sú: hodnotenie, postoje, perspektíva
- => používajú sa zvolacie a opytovacie vety, rečnícke otázky, ustálené slovné zvraty (Ak sa zamyslíme...), voľná citácia – netreba uvádzať presné bibliografické údaje

Diskusný príspevok

- => vyjadrenie názoru jednotlivca na niečo, čo bolo uvedené v referáte alebo v inom diskusnom príspevku
- => využíva sa výkladový (alebo úvahový) sloh. p.
- => hybridný žáner rečníckeho, náučného a umeleckého štýlu

kompozícia:

- 1) oslovenie – píšeme ho v odseku
- 2) nadviazanie na tému, na iného rečníka, na názor
 - používajú sa zdvorilostné frázy
- 3) vyjadrenie vlastného názoru
- 4) argumentácia
- 5) zhrnutie
- 6) poďakovanie za slovo

15. Informačný slohový postup

- slúži na sprostredkovanie informácií, faktov, údajov.
- odpovedá sa ním stručne na otázky typu **Kto? Čo? Kde? Kedy?** a pod.
- kladie na dôraz na **stručnosť, jednoduchosť, výpočet faktov** (enumeratívnosť), **objektívnosť** (vecné vyjadrovanie bez citových prvkov), **aktualizovanosť** (s postupom času sa mení, platí len na určitom mieste), **inkohéznosť** (nesúdržnosť- medzi prvkami nie je logická súdržnosť, každá časť má význam sama o sebe)
- cieľom je sprostredkovať informácie
- Jednotlivé časti textu možno zamieňať, neovplyvní to význam textu.; vety na seba málo nadväzujú, pôsobia ako samostatné, obsahovo aj formálne uzavreté celky (komutabilnosť- zameniteľnosť)
- realizuje sa v administratívnom, publicistickom a hovorovom štýle
- **slohové útvary:** oznámenie, správa, životopis, žiadosť, dotazník, objednávka, inzerát, informačný leták, predtlačo- splnomocnenie, zázpisnica, telegram, interview
- **jazykové prostriedky:** prevaha podstatných mien, číslovky, oznamovacie vety, jednoduché vety.

Správa

- stručný a výstižný text, ktorý objektívne, presne a stručne informuje o základných faktoch(kto? kde? kedy? kto? prečo?) nejakej udalosti, ktorá sa už stala
- delí sa: a) objektívna- nemá obsahovať postoje, názory, citové prejavy autora
b) aktuálna- má informovať o čerstvých udalostiach

Oznámenie

- vyjadruje informáciu o tom, aká udalosť sa kde, kedy a ako uskutoční
- súčasťou oznamu býva aj program danej udalosti
- má rôzne formy: pozvánka, reklama, oznam, jedálny lístok, inzerát, reklama

Splnomocnenie

- jednoduchá právna listina, ktorá umožňuje napr. pred úradom zastúpenie istej osoby inou osobou (prevzatie zásielky na pošte).
- Vždy sa eviduje a uchováva na istý čas

Objednávka

- písomnosť, ktorou si objednávame tovar, službu,...

Zápisnica

- vnútropodniková písomnosť, ktorej úlohou je napr. zaznamenať priebeh schôdze, porady,...
- Vždy sa eviduje a uchováva na istý čas

Dotazník

- slúži k zisťovaniu informácií v populácii alebo aj v menšej skupine osôb
- na ich základe dochádza k vyhodnocovaniu určitých skutočností (názorov, postojov, preferencií)

Žiadosť

- má rovnakú formu ako úradné listy;
- obsahuje informácie a odôvodnenie, prečo o niečo žiadame (príp. aj prílohy)
- má ustálenú formu: a) obsahuje záhlavie (meno a priezvisko, bydlisko),
b) vpravo dole presná adresa inštitúcie,
c) vľavo dole sa píše miesto a dátum,
d) pod tým je v osobitnom riadku nadpis VEC, za ňou sa rozvádza samotná žiadosť
- píšeme o čo žiadame, dôvody, poďakovanie za vybavenie žiadosti, vlastnoručný podpis, môžeme uviesť prílohy

Informačný leták

- je informácia prikladaná formou letáku (spravidla tlačeného dokumentu) k výrobkom rôzneho charakteru, najmä k liekom.

Úradný list

- používa sa v administratívnom styku
- Formy: žiadosť, objednávka, urgencia, reklamácia, atď.
- Používajú sa tlačivá so záhlavím a naznačenou schémou, ktorá zodpovedá štátnej norme.
- Každý občan musí dodržiavať aspoň základnú formu, ktorá je prehľadná a uľahčuje zatriediť list pri vybavovaní.

16. Analýza textu

Analýza textu zahŕňa:

Obsah textu - je skutočnosť obsiahnutá v texte

Formu textu

- spôsob, akým je literárne dielo napísané
- skladá sa:
 - a) štylisticky príznačné slová
 - b) trópy
 - c) figúry
- Delí sa:
 1. Veršovaná forma
 2. Neveršovaná forma

Autorský zámer - hlavná myšlienka, čo tým chcel autor povedať

Kľúčové slová: slová, ktoré sú základnými, konštrukčnými slovami v texte. Spoločne vytvárajú jeho strohú podstatu

Súvislý text:

Text je formálne zviazaný a ucelený. Jeho slová a vety sú schopné dávať istý zmysel alebo sú nositeľom istého obsahu.

- Podľa typu (t.j. obsahu a zámeru autora) predstavuje napríklad rozprávanie, výklad, opis, argumentácia, inštrukcia alebo dokument

Nesúvislý text

Text nie je formálne zviazaný a ucelený. Jeho a vety spoločne nedávajú zmysel.

- Schéma, výklad, opis, argumentácia, inštrukcia, dokument

Komunikácia

- pochádza z latinského slova communis – spoločný
 - používa vo význame dorozumieť sa
 - je to výmena informácií medzi podávateľom A a prijímateľom B v tej istej komunikatívnej situácii
- Agitácia - ovplyvňovanie v komunikácií
- delenie:

1. verbálna
2. neverbálna

Verbálna komunikácia:

- prebieha medzi komunikátorom a komunikantom v konkrétnej situácii pomocou:

Ø dialógu - rozhovor dvoch ľudí

Ø rozhovoru - komunikácia dvoch alebo viacerých osôb na jednu či viac tém

- zahŕňa používanie rovnakého dorozumievacieho kódu, ktorým je jazyk

- priamo alebo pomocou médií (písanie listov, telefonát, videohovor, atď)

- dve formy: 1. Hovorová
2. Písomná

Neverbálna komunikácia:

- Ø mimické prejavy: výraz tváre (šťastie - nešťastie, strach – obava, radosť – smútok,...)

Ø Gestické prejavy: sú tu využívané pohyby, ktoré behom kultúrneho vývoja získali istý význam a ktoré sme sa naučili používať

Ø Zrakový kontakt: Centrálnu úlohu hrajú oči (viečka, obočie a koreň nosa)

Ø Haptická komunikácia: Ide o komunikáciu telesným dotykom ľudí. V najčastejšej podobe to je podanie ruky, haptické signály sú veľmi silné, majú veľkú informačnú hodnotu a dosť napovedajú o vnútornom stave človeka.

Ø Proxemika: Slovom proxemika sa označuje náuka o uplatňovaní vzdialenosti v priebehu sociálnej komunikácie

Ø Posturika: Ide o súbor fyzických postojov, o oznámenie pomocou polôh jednotlivých častí nášho tela (rukami, nohami, pohybom hlavy), ich vzájomná konfigurácia signalizuje tzv. otvorený alebo naopak uzavretý fyzický postoj.

- iné znaky (dotyky, objatie, podávanie ruky, intonácia , plynulosť reči, účes, úprava, oblečenie, písmo)

- Neverbálna zložka je veľmi dôležitá pri rečníckych prejavoch

Efektívna komunikácia= obojsmerná komunikácia medzi hovoriacim a počúvajúcim, v ktorej sa vyjadrujú podporujúco, opisne a asertívne .

Je založená na spolupráci, dobrom počúvaní a spätnej väzbe.

(vedia čo chcú povedať, aktívne počúvajú, komunikovať jasne, nie sú rozptýlení, prijaté informácie vedia pochopiť)

Devalujuca komunikácia= opakom efektívnej, jej prejavy možno považovať za nízky stupeň úrovne, tiež za prejav hnevu, neschopnosti ovládať emócie (nebrať komunikujúceho na vedomie, napádať ho, skákať mu do reči, podceňovať, zneužívať dôveru, nehovoriť celú pravdu...)

Pri interpersonálnej komunikácii (tvárou v tvár), rozlišujeme niekoľko druhov otázok:

- otvorená otázka: predpokladá voľnú výpoveď autora
- zatvorená otázka: pýtajúci sa dáva priestor na odpoveď iba áno – nie
- informačná otázka: krátka, zisťuje skutkovú podstatu vecí
- sugestívna otázka: cieľom je ovplyvniť partnera, vnútiť mu určitý názor
- alternatívna otázka: dáva sa možnosť výberu
- protioháška: dáva možnosť čeliť námietkam a získať tak stratenú iniciatívu
- kontrolná otázka: dávame najavo, že počúvame
- motivačná otázka: vzbudiť u partnera dôveru
- rétorická otázka: dáva si rečník sám pre seba – na zaujatie publika
- spochybňujúce otázky: cieľom spochybniť partnera a ukázať mu iný pohľad na vec
- mätúce otázky: cieľ zmiest' partnera, dezorientovať ho
- povzbudzujúce otázky: povzbudenie partnera

17. Sloh II.

Slohový útvar – žáner, hybridizácia, slohových postupov, slohových útvarov

Slohový postup- myšlienkový program, na základe ktorého skladáme určitým spôsobom text. Využíva sa pri spracovaní témy slohového útvaru a následne sa používa pri tvorbe konkrétneho žánru.

Typy slohového postupu:

Opisný - vymenúvajú sa v ňom znaky a vlastnosti, najčastejšie sa v ňom používa prítomný čas.

Vyskytuje sa: (opis, návod, životopis, posudok, charakteristika, reportáž)

Rozprávaci - zaujímavé udalosti, príbehy a zážitky sa spájajú do jedného dejového pásma, v časovej postupnosti.

Vyskytuje sa: (rozprávanie, bájka, rozprávka, povesť, poviedka, novela, román, fejtón)

Informačný - snaha zahrnúť do jednej výpovede čo najväčšie množstvo faktov.

Uplatňuje sa: (správa, oznámenie, hlásenie, pozvanie, plagát, inzerát, telegram, list, zápisnica, protokol, bežné rozhovory)

Výkladový - náročný. Spravidla má úvod, jadro a zakončenie. Využívajú sa zložené súvetia.

Vyskytuje sa: (odborných a novinárskych prejavoch. výklad, referát, prednáška, úvaha, kritika, recenzia, diskusný príspevok.)

Slohový útvar- je ustálený myšlienkový celok, ktorý má svoju pevnú štruktúru a špecifické znaky. Služi ako vzor, v ktorom sa realizuje vybraný slohový postup.

Príklad: informačný slohový postup sa môže realizovať v týchto slohových útvaroch: oznam, správa, životopis, interview, anketa

Na napísanie konkrétneho textu nestačí si zvoliť len slohový postup a slohový útvar. Musíme ešte zohľadniť komunikačnú situáciu, v ktorej sa bude daný jazykový prejav realizovať. Preto musíme vybrať **funkčný jazykový štýl**- vzor, podľa ktorého vyberieme vhodné výrazové prostriedky na základe komunikačnej situácie.

Príklad: životopis ako slohový útvar sa môže uplatniť v administratívnom štýle (úradný životopis) alebo v umeleckom štýle (beletrizovaný životopis).

Pri tvorbe konkrétneho textu teda využijeme:

1. slohový postup
2. slohový útvar
3. jazykový štýl

Spojením všetkých 3 vzorov nám vznikne konečný vzor, podľa ktorého môžeme napísať konkrétny text spĺňajúci všetky požadované vlastnosti. Tento konečný vzor, v ktorom sa premietne slohový postup, slohový útvar a jazykový štýl, sa nazýva **žáner**.

Slohový postup	Slohový útvar	Žáner
opisný	opis	náladový opis prírody, opis pracovného postupu, návod na použitie
rozprávací	rozprávanie	jednoduché rozprávanie, dramatické rozprávanie
opisný	charakteristika	karikatúra, charakteristika literárnej postavy, policajné hlásenie o hľadanej osobe, posudok
výkladový	výklad	výklad v učebnici, prednáška
výkladový (úvahový)	úvaha	žiacka úvaha, úvodník, komentár
informačný	správa	správa v novinách, správa o činnosti organizácie, správa o narodení dieťaťa

Hybridizácia slohových postupov

V rámci jedného konkrétneho textu sa nie vždy dá vymedziť iba jeden slohový postup. Hovoríme len o tom, že v jednom texte má prevahu istý slohový postup. Kombináciou **-hybridizáciou slohových postupov -** vznikajú konkrétne texty.

Príklad: v umeleckom rozprávaní sa môže vyskytovať okrem rozprávacieho slohového postupu aj opisný slohový postup, ale aj úvahový slohový postup (ak umelecké rozprávanie prerušíme jednoduchou úvahou o dôsledkoch konania)

18. Jazykové štýly

- hybridizácia jazykových štýlov, štýlotvorné činitele.

Osnova:

1. **Štýly a štýlotvorné činitele**
2. **Hybridizácia**
3. Funkčné jazykové štýly
4. Rozdelenie jazykových štýlov
5. Štýlotvorné činitele

1. Štýly a štýlotvorné činitele

Štýl je špecifický spôsob vyjadrovania, myslenia, správania, konania, príznačný pre jednotlivca, skupinu, dobu.

Jazykový štýl je základný pojem štylistiky, ktorý je úzko spojený s pojmom text. Je to cieľavedomý výber a využívanie výrazových prostriedkov typických pre istý jazykový prejav alebo pre istého autora.

2. Hybridizácia

Hybridizácia vzniká ak sa v jednom žánri uplatňujú znaky viacerých jazykových štýlov alebo slohových postupov

3. Funkčné jazykové štýly delíme:

1. a) štýly verejného styku: náučný, publicistický, administratívny, umelecký, rečnícky
b) štýly súkromného styku: hovorový

2. a) objektívne štýly: náučný, administratívny
- b) objektívno-subjektívne štýly: publicistický, rečnícky
- c) subjektívne štýly: hovorový, umelecký

4. Základné jazykové štýly :

1. **Hovorový štýl**- v hovorových prejavoch prevláda komunikatívna funkcia. Má najčastejšie ústnu podobu, ale poznáme aj písomnú (súkromný list). Typická je jednoduchá stavba viet, súkromné prostredie, rozhovor medzi dvoma a viacerými osobami, priateľská komunikácia, ktorá je stručná a expresívna, témy blízke osobám, gestá, mimika tváre.
2. **Publicistický štýl**- v publicistických prejavoch prevládajú komunikatívna a presvedčovací funkcia, no i informačná, získavacia a ovplyvňovacia. Využíva sa v prostriedkoch masového šírenia informácií- v masmédiách. Najčastejšie v tlačných médiách (novinách), no ale najmä v elektronických médií (televízia, rozhlas, internet). Cieľom tohto štýlu je vyhľadávať a spracúvať informácie o aktuálnych spoločenských javoch. Publicistické texty informujú o faktoch.
3. **Náučný štýl**- v náučných prejavoch prevláda funkcia odborného- dorozumievacia. Má zvyčajne písomnú formu, adresát je neprítomný. Využíva zložitú stavbu viet, zložené súvetia. Využíva sa hlavne vo vedeckej a pracovnej oblasti. Náučné texty sú vecné, presné, jasné, zaoberajúce sa jednou témou. Úlohou náučných textov je sprostredkovať a vysvetliť poznatky v danom vednom odbore. Využíva sa tu spisovný jazyk, termíny, odborné slová.
4. **Administratívny štýl**- v administratívnych prejavoch prevláda funkcia hospodársko-správna, t.j. ktorá sa využíva na komunikáciu medzi úradmi. Administratívne texty sú objektívne, neosobné, ich obsah musí byť jednoznačný a vecný, najpresnejšia úradná komunikácia. Administratívne texty prísne dodržiať spisovnú normu, sú stereotypné, majú ustálenú formu a to i v podobe formulárov či predtlačí.
5. **Umelecký štýl**- v umeleckých prejavoch prevláda funkcia estetická, komunikatívna. Umelecké texty sa v nás snažia vyvolať city, sprostredkovať nám umelecký zážitok. Využívajú sa v nich poetizmy, obrazné pomenovania, personifikácie, mytonymie, prirovnania, básnické prívlastky.
6. **Rečnícky štýl**- v rečníckych prejavoch sa uplatňuje presvedčovací a propagačná funkcia. Sú najstaršie, prednášajú sa hlavne na verejnosti, veľa z nich je súčasťou rodinných udalostí. Rečnícke prejavy majú slúžiť na presvedčovanie a získavanie adresáta. Používajú sa v ňom príznakové, štylisticky zafarbené, emocionálne slová, homonymá (roh: 1. zvierat'a, 2. budovy), synonymá (vyhrávať- víťaziť), obrazné pomenovania (vôňa mihalnic), antonymá (odchody, príchody). Základnými znakmi je hromadenie, opakovanie výrazov.

5. Štýlotvorné činitele:

1. Subjektívne:

- povahové črty autora, jeho návyky, záľuby, temperament, citové založenie, psychický stav
- biologické faktory (pohlavie, vek)
- dosiahnuté vzdelanie
- jazykové a komunikačné schopnosti (rozsah slovnej zásoby, rozhľad)

2. Objektívne:

- téma (predmet prejavu)
- funkcia prejavu (zameranie, cieľ prejavu)
- komunikačná situácia (prostredie)
- forma prejavu (spôsob realizácie prejavu: ústny/ písomný)
- adresát - prítomný (neprítomný)
- miera pripravenosti prejavu

19. Fázy tvorenia prejavu

Prejav- reč, prednáška alebo vyjadrenie niečoho rečou.

Fázy tvorenia prejavu

1. Zhromažďovanie faktov (invencia)
2. Kompozícia
3. Štylizácia
4. Spôsob nacvičenia prednesu
5. Prednesenie

Funkcie jazykového prejavu – určujú výber výrazových prostriedkov a spôsob ich využitia.

1. niečo vysvetliť, objasniť
2. zapôsobiť a presvedčiť
3. zmobilizovať k činnosti
4. pobaviť

Prezentácia prejavu

Ústna prezentácia/vystúpenie- dôležité faktory , ktoré ovplyvňujú prejav sú: telesný výzor, úprava zovňajšku, výraz/reč nášho tela. Súčasťou prezentácie je aj : úvod, jadro, záver a príprava (čo chcem povedať a komu to chce povedať).

Druhy otázok

- Doplnňovacia *Kto prišiel?* Odpoveď: *Otec.* Melódia: *klesavá*
- Zisťovacia *Prišiel už otec?* Odpoveď: *Áno./Nie.* Melódia: *stúpavá*

Jazyková norma (zvyklosť), je súbor uznávaných, ustálených jazykových prostriedkov a pravidiel ich užívania. Vytvára sa postupne, počas procesu dorozumievania a pomaly sa mení. Je ustálená, ale nie strnulá- zaručuje jednotnosť jazyka. Týka sa pravopisu, výslovnosti a tvaroslovia.

Mimojazykové prostriedky

- GESTIKULÁCIA

- akýkoľvek pohyb tela, ktorého cieľom je doplniť informáciu, sprevádzať alebo nahrádzať reč,
-je spojená s príslušnosťou k určitému národu (najviac giest používajú Mexičania, Francúzi, Taliani, najmenej Fíni).

- PROMEXIKA

- otázka osobného priestoru pri komunikácii. Poznáme napr. **Extrémnu proxemiku** – keď sa niekto dostane do blízkej zóny bez ohľadu na to, či nám chce niečo vyjadriť (napr. natlačený v buse).

Proxemiku ďalej delíme na 4 úrovne (závisia od momentálneho psychického stavu):

- 1 – oficiálna
- 2 – sociálna
- 3 – osobná
- 4 – intímna

➤ **oficiálna**

- pripúšťame do nej ľudí, ktorých nepoznáme
- komunikácia na verejnosti
- berie sa veľmi na zreteľ gestikulácia
- väčšinou hovorí jeden pre všetkých v skupine

➤ **sociálna**

- zapojenie viacerých do komunikácie

➤ **osobná**

- ľudia, ktorí sú nám blízky, kolegovia

➤ **intímna**

- väčšinou sa realizuje len s jedným partnerom
- dochádza k priamemu fyzickému kontaktu
- využívajú sa všetky zmysly

Komunikácia - je to výmena informácií medzi podávateľom A a prijímateľom B v tej istej komunikatívnej situácii. Rozoznávame 2 druhy komunikácie :

- **Efektívna komunikácia** = obojsmerná komunikácia medzi hovoriacim a počúvajúcim, v ktorej sa vyjadrujú podporujúce, opisne a asertívne. Je založená na spolupráci, dobrom počúvaní a spätnej väzbe. (vedia čo chcú povedať, aktívne počúvajú, komunikovať jasne, nie sú rozptýlený, prijaté informácie vedia pochopiť)
- **Devalvujúca komunikácia** = opakom efektívnej, jej prejavy možno považovať za nízky stupeň úrovne, tiež za prejav hnevu, neschopnosti ovládať emócie (nebrať komunikujúceho na vedomie, napádať ho, skákať mu do reči, podceňovať, zneužívať dôveru, nehovoriť celú pravdu...)

Spoločenské zásady jazykovej komunikácie

Štýl komunikácie nadriadeného s podriadeným môže byť:

- *konvenčný* – je používaný pri náhodnom stretnutí, medzi osobami, ktoré sa dôverne nepoznajú,
- *konverzačný* – je používaný pri vzájomnej výmene názorov a informácií, napr. na obchodnom rokovaní, porade a pod.,
- *operatívny* – je vyznačovaný jasnosťou a stručnosťou vo vyjadrovaní a jeho cieľom je výmena informácií o plnení úloh,
- *osobný* – komunikácia sa mení z oficiálnej na priateľskú, no nemala by byť na úkor plnenia pracovných povinností a tým narúšať vzťahy medzi ostatnými zamestnancami.

20. Rétorika

- je náuka o rečníctve a o rečníckom umení, zaoberá sa slovným vyjadrovaním, skladbou a prednesom reči pred poslucháčmi, ktorým potrebujeme niečo vysvetliť, dokázať, o niečom ich presvedčiť.

Rétorika sa zaoberá aj rečníckou praxou, osobnosťou rétora, ako vie získať poslucháčov, ako ich vie presvedčiť o správnosti istého názoru, myšlienky.

Fázy tvorenia rečníckeho prejavu:

- zhromažďovanie faktov,
- kompozícia,
- štylizácia,
- nácvik prednesu,
- prednes

Znaky rečníckeho štýlu:

- Ústnosť
- Verejnosť
- Sugestívnosť
- Adresnosť
- Názornosť

Útvary rétoriky:

- **slávnostný prejav:** hovorená úvaha so znakmi výkladu, prevahu v ňom majú úvahové a výkladové prvky
- dôraz na bohatstvo jazykových výrazových prostriedkov (metafora, metonýmia, personifikácia,

- klasické členenie: úvod – jadro – záver
- časté sú citáty, parafrázy, jednočlenné vety, zvolacie vety,...
- musí rešpektovať gramatickú, výslovnostnú, ale aj spoločenskú normu
- rôzne druhy slávnostných prejavov – jubilejný prejav, gratulačný, pri rôznych príležitostiach (stužková slávnosť, svadba, narodenie dieťaťa, otvorenie výstavy,...)
- **príležitostný prejav:**
slávnostné otvorenie podujatia – (napr. jubilejné, spomienkové, gratulačné.)
- **náučný prejav:**
prednáška -prednášku používame, keď chceme podať informácie. Celá látka je rozdelená do malých častí a prezentovaná postupne(napr. školská, osvetová.)
referát - je hodnotiaca správa(napr. politický, vedecký,organizačný.)
- **agitačný prejav:**
politická reč - parlamentný prejav, prejav na zjazde strany, agitačný (napr. predvolebný prejav.)
súdna reč - má veľa spoločných znakov s administratívnym štýlom, celé bloky textu sa pri takýchto istých príležitostiach opakujú a vytvára sa kliše – pojednávanie bolo odročené, obžalovaný sa necíti byť vinný, uložil obžalovanému trest v dolnej hranici, súd nenašiel žiadne pochybenie v posúdení prípadu (napr. reč obžaloby, reč obhajoby.)
diskusný príspevok - patrí medzi náučné replikové útvary rečnickeho štýlu. Je vyjadrenie názoru jednotlivca na niečo, alebo doplnenie toho, čo odznelo. V diskusnom príspevku sa môže preto vyskytovať úvaha, výklad, prerozprávanie zážitku, ktorý autor využije ako argument, či opis udalostí.

21. Interpretácia textu

- **Text** - formálne zviazaný a ucelený súbor jazykových jednotiek, ktoré sú schopné dávať istý zmysel alebo sú nositeľom istého obsahu
 - pod pojmom text rozumieme hmotnú stránku prejavu
 - delenie: písaný prejav
 - ústny prejav
- **Obsah textu** – tvorí ho hlavná myšlienka a téma
- **Téma** – uzavretý myšlienkový obsah
- **Autorský zámer** – hlavná myšlienka – čo chcel autor povedať alebo vyjadriť
- **Súvislý text** – ucelený písaný text, ktorý poskytuje veľké množstvo informácií v neprehľadnej forme. Môže sa deliť na odseky, ...
- **Nesúvislý text** – tvoria ho tabuľky, grafy, obrázky s popisom – informácie sú podané stručne a prehľadne, nie formou uceleného textu
- **Znaky textov :**
 - *Písomný:* - vznik na základe ucelenej predstavy
 - konečná podoba – plošná
 - hierarchia a delenie textu (kapitoly, podkapitoly, odseky..)
 - je presnejší, jednoznačnejší a adresnejší

- realizuje sa na väčšie vzdialenosti

◦ Ústny: - kratší rozsah

- jednoduchšia štylizácia aj kompozícia

- využíva mimojazykové prostriedky- gestá, mimiku, intonáciu

- presnosť, vecnosť

- tempo reči, primeranú intenzitu hlasu

- **Kontext** - súvislá časť textu, z ktorej možno určiť vzájomné vzťahy medzi jazykovými, kompozičnými alebo tematickými jednotkami
- **Argumentácia** – forma komunikácie, pri ktorej sa objasňujú a zdôvodňujú postoje, názory konkrétne činy a pod. Najčastejšie argumentujeme, keď chceme niečo dokázať, keď potrebujeme niekoho presvedčiť, presadiť myšlienku, postoj.
- **Propagácia** - cieľavedomá koncepcná činnosť zameraná na šírenie rozličných názorov, poznatkov a podobne
- **Propaganda -rozširovanie názorov a informácií za účelom zmeny názorov, ovplyvnenia, vyvolania alebo zosilnenia určitých postojov alebo konaní. Sprievodným javom propagandy je často skresľovanie faktov. Zdrojom propagandy sú informácie a tvrdenia šírené prostredníctvom prostriedkov masovej komunikácie, ktoré pomocou jednotlivcov presvedčajú verejnosť**
- **Agitácia** - ústne alebo písomné šírenie ideí a politických myšlienok s cieľom ovplyvniť mienku jednotlivcov a skupín ľudí a získať ich na svoju stranu (napr. proti niekomu alebo niečomu)
- **Dezinformácia** - zámerné uvedenie nesprávnych informácií, uvedenie do omylu

22. Jazyk I

- národný jazyk, cieľový jazyk, cudzí jazyk, úradný (štátny) jazyk, jazyky národnostných menšín, jazyková norma, spoločenské zásady jazykovej komunikácie.

Jazyk je systém ustálených znakov a pravidiel, na základne ktorých vzniká konkrétna reč. Môžeme ho chápať ako dohodnutý kód, súbor znakov a pravidiel, ktoré sa používajú na vyjadrenie, prenos a výmenu informácií.

Základné Funkcie jazyka:

1. dorozumievacia (komunikatívna) funkcia- vyjadrenie myšlienok, názorov, citov...
2. poznávací (kognitívna) funkcia- slúži ako nástroj myslenia.
3. estetická funkcia- rozvíja estetické cítenie človeka, vnímanie krásy a citu.
4. reprezentatívna funkcia- jazyk patrí k dôležitým znakom národa (národná, kultúrna).

Znaky jazykovej kultúry:

Jazyková správnosť

Vhodnosť a štylistická čistota

Jasnosť a zrozumiteľnosť vyjadrenia

Výstižnosť vyjadrenia

Jazyk sa vnútorne člení na jednotlivé jazykové roviny:

1. Zvuková rovina jazyka

- Fonetika a fonológia

- Prozodické vlastnosti reči
- 2. Lexikálna (významová) rovina jazyka**
 - Lexikológia, slovná zásoba, slovníky, lexikografia
- 3. Tvarová(morfologická) rovina jazyka**
 - Ohýbanie slov, tvary slov, slovné druhy
- 4. Skladobná (syntaktická) rovina jazyka**
 - Vzťahy medzi slovami, textami, vetami

Typy jazykov:

Materinský jazyk

- Jazyk, ktorý si jednotlivec osvojí v rodine.
- Jazyk, ku ktorému má najbližší vzťah, s ktorým sa stotožňuje

Cieľový jazyk

- Oficiálny, úradný jazyk určitého štátu, ktorý sa učí napr. príslušník národnostnej menšiny daného štátu
- Spoločensky a politicky by bolo nevhodné nazývať ho cudzím jazykom
- Pojem používajúci sa hlavne v školskej praxi

Cudzí jazyk

- učí sa na pozadí materinského jazyka, pretože zákonitosti materinského jazyka sa môžu použiť pri štúdiu cudzieho jazyka
- Dá sa to dosiahnuť len vtedy, ak dostatočne chápeme systém jazyka, jeho štruktúru a zákonitosti

Úradný jazyk – jazyk stanovený zákonom pre komunikáciu medzi úradmi, vrátane školstva, na určitom území

Národný jazyk:

súhrn jazykových znakov, ktoré používajú ako nástroj myslenia a dorozumievania príslušníci jedného národa, etnickej skupiny. Spája ich historická, kultúrna, spoločenská a politická spolupatričnosť.

Formy národného jazyka:

1. Spisovný jazyk

- Záväzná forma národného jazyka, ktorá sa používa na oficiálnej úrovni
- Jazyk štátnych a iných dokumentov, jazyk používaný v školstve, v elektronických i tlačených médiach, odbornej i umeleckej literatúre
- Najprepracovanejšia forma, presne dané pravidlá
- Oficiálna podoba jazyka
- Celonárodná platnosť
- Je pre neho záväzná norma, pravidlo kodifikované v normatívnych príručkách – **NORMA SPISOVNÉHO JAZYKA** – súbor záväzných pravidiel, ustálených predpismi.
- Až po kodifikácii sa stáva všeobecne platnou, spoločensky záväznou pre všetkých používateľov jazyka
- Dohľad nad kodifikáciou má JÚLŠ v BA (súčasť SAV)
- Schvaľuje ju – MK SR

- **Základné kodifikačné príručky spisovnej slovenčiny:**

- Pravidlá slovenského pravopisu
 - Krátky slovník slovenského jazyka
 - Pravidlá slovenskej výslovnosti
 - Morfológia slovenského jazyka
- 15. November 1995 – NR SR prijala zákon o štátnom jazyku
 - Štátnym, úradným a oficiálnym jazykom sa stáva slovenčina

• **2. štandardná forma jazyka**

- jazyk v bežnej komunikácii
- prvky slangu aj nárečia v nepatrnej miere, mierne porušovanie jazykovej normy

- mnoho cudzích slov, skratkové a príležitostné slová
- rešpektujú sa pravidlá jazyka

3. subštandardná forma jazyka

- Nespisovná podoba národného jazyka
- jej osobitnou formou sú – NÁREČIA – nespisovný útvar národného jazyka, ktorého používanie je vymedzené na určité časti jazykového územia
- dialektizmy – nárečové slová
- miestne slová, slovné spojenia, frazeologizmy, ktoré nemajú celonárodnú platnosť a sú obmedzené na určité teritórium
- na Slovensku – viac ako 30 rozličných miestnych nárečových skupín

a) západoslovenské

(napr. považské, záhorské, severné, južné)

b) stredoslovenské

(napr. liptovské, gemerské, oravské, turčianske, severozápadné a juhovýchodné)

c) východoslovenské

(napr. zemplínske, šarišské, spišské,)

Spoločenské zásady jazykovej komunikácie:

Plynulé vyjadrovanie, schopnosť dobrej štylizácie nám v každodennom spoločenskom styku pomáhajú získať status inteligentného, spoločenského človeka. Efektívna spoločenská jazyková komunikácia je založená na spolupráci, dobrom počúvaní a odovzdávaní spätnej väzby.

- vedieť, čo chciet povedať a nájsť spôsob, ako si získať poslucháča
- vedieť utvárať a udržiavať vzťahy
- jasná, stručná a zreteľná komunikácia
- aktívne počúvanie
- vedieť ako uzatvárať komunikáciu atď.

JAZYKY NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN: maďarčina, ruština, ukrajinčina, rómčina, chorvátčina, nemčina – rozvíjajú sa rovnocenne so slovenčinou.

23. Kodifikácia spisovného jazyka

-vývin slovenčiny

1.) Bernolákovské obdobie

r. 1787 – prvá kodifikácia spisovnej slovenčiny – A. Bernolák

Bernolák si za východisko zobral **kultúrnu záposlovenčinu** na základe jazyka vzdelancov na Trnavskej univerzite.

Najznámejšie kodifikačné diela:

- Grammatica slavica (1790)
- Slowár Slowenský, Česko-Lat'insko-Ňemecko-Uherský (1825-1827)
- Jazykovedno-kritická rozprava o slovenských písmenách

Bernolákovčina však nebola nikdy prijatá ako celonárodný slovenský jazyk.

Hlavné zásady bernolákovskej kodifikácie:

- odstraňuje sa y/ý, ponecháva sa len i/í (uč'iwí)
- mäkkosť d', t', ň, l' sa vždy označuje (Ťelo)
- veľké písmená sa píše pri všetkých podstatných menách, ktoré sa vzťahujú na osoby (Hospodár)
- predložky s a z sa píše podľa výslovnosti (z Adamom)
- hláska j sa píše ako g (domagší)
- zavádza skupinu šč (ešče)
- hláska v sa vždy píše ako w (Slowár)

2.) Štúrovské obdobie

r.1843 – druhá kodifikácia spisovnej slovenčiny – Ľ. Štúr

Štúr si za základ zobral **stredoslovenské nárečie**. Spolu s Michalom Miloslavom Hodžom a Jozefom Miloslavom Urbanom navštívili v júli r. 1843 Jána Hollého na fare a žiadali o uzákonenie novej podoby spisovného jazyka. V pravopise nadviazali na bernolákovskú tradíciu (pravopis podľa výslovnosti).

Kodifikačné dielo – Náuka reči slovenskej (1846).

Základné rozdiely medzi štúrovskou spis. slovenčinou a dnešnou spis. slovenčinou:

- nemala písmeno y, ý, všade sa píše i/í (wisokí)
- nemala l', len l (něděla)
- dvojhlaska ô sa rozpisuje ako uo (stuol)
- dvojhlasky ia, ie sa píše ako ja, je (perje)
- nemala ä, iba a alebo obyčajné e (svatí)
- namiesto é používa len je (dobrjeho)

Základom kodifikovanej prijatej spisovnej slovenčiny je Krátka mluvnica slovenská (1852), ktorú vypracoval **Martin Hattala**. Jeho kodifikácia spočívala na štúrovskej kodifikácii s úpravami, ktoré navrhol spolu s M. M. Hodžom.

Hlavné znaky:

- v podstate je to podoba slovenského jazyka ako ho poznáme dnes
- zaviedlo sa písanie ý, y
- zvuky d', t', ň, l' sa začali označovať tým spôsobom, ako je to dnes
- dvojhlasky ja, je sa začali písať ako ia, ie
- zaviedlo sa mäkké l'
- dvojhlaska uo sa začala písať s vokáňom

- do spisovného jazyka sa dostala hláska ä

Poznáme **4 kodifikačné príručky slovenského spisovného jazyka:**

- 1) Pravidlá slovenského pravopisu
- 2) Krátky slovník slovenského jazyka
- 3) Pravidlá slovenskej výslovnosti
- 4) Morfológia slovenského jazyka

24. Jazyk II

Kľúčové pojmy: jazyk, jazykový znak, jazykový systém, reč, dorozumievacia / komunikatívna

funkcia jazyka, estetická funkcia jazyka, poznávacía / kognitívna funkcia jazyka, jazyková kultúra

JAZYK:

- je *abstraktný systém prvkov*, jazykových prostriedkov, ktorý je uložený vo vedomí istého jazyka spoločnosti a *slúži ako prostriedok myslenia a dorozumievania*
- je *systém ustálených znakov a pravidiel*, na základe ktorých vzniká *konkrétna reč*
- môžeme ho chápať ako dohodnutý kód, ktorý sa používa na vyjadrenie, prenos a výmenu informácií
- slúži ako sústava vyjadrovacích znakových prostriedkov istého ľudského spoločenstva
- jazyky poznáme: a) **prirodzené** - vznikli ako výsledok historického vývinu (slovenčina, angličtina, nemčina...)
- b) **umelé** - vytvorili sa na základe aktuálnej požiadavky istej ľudskej skupiny (esperanto, rôzne programovanie jazyky)

JAZYKOVÝ ZNAK:

- je *jednotka formálnej štruktúry* jazyka (morféma – slovo, veta – spojenie slov)
- umožňuje odovzdávať, prenášať informáciu vďaka *spojeniu zvukovej, obsahovej a významovej stránky* znaku
- je schopný zastupovať konkrétne veci

JAZYKOVÝ SYSTÉM:

- je inventár jazykových prostriedkov s vyznačenými vzťahmi medzi nimi
- je *usporiadaný do niekoľkých rovín* alebo plánov, ktoré *sú medzi sebou späté a tvoria medzistupne medzi zvukovou podobou slov a viet, viazanou na ľudský hlas, a ich významom, viažúcim sa na skutočnosť a ľudskú myseľ*

REČ:

- je *konkrétne využitie jazyka na vyjadrenie určitých myšlienok* (názorov, citov)
- býva *doplnená* mnohými *mimojazykovými prostriedkami*, napr. *mimikou, pohybmi rúk alebo celého tela*
- *spôsob reči závisí od osôb*, s ktorými sa zhovárame, *od prostredia, situácie...*
- vyvíjala sa postupne

ZÁKLADNÉ FUNKCIE JAZYKA:

Základnou funkciou jazyka je:

- **dorozumievacia (komunikatívna) funkcia:** v konkrétnom jazykovom prejave (texte) jazykovými prostriedkami vyjadrujeme svoje myšlienky, názory, postoje, city a pocity
- **poznávacia (kognitívna) funkcia:** jazyk slúži ako nástroj myslenia, pretože naše myslenie je viazané na slová
- **estetická funkcia:** rozvíja estetické cítenie človeka
- **reprezentatívna funkcia:** jazyk patrí k dôležitým znakom národa, vymedzuje sa tým od ostatných národov, je prostriedkom na vytváranie národného povedomia, národnej hrdosti

JAZYKOVÁ KULTÚRA:

- je *cieľavedomá spoločenská činnosť*, ktorá *smeruje ku kultivovaniu spisovného jazyka* a jazykových prejavov v spisovnom jazyku
- jej *cieľom* je *dosiagnúť dobré poznanie jazyka* a primerané používanie jeho prostriedkov v jazykovom prejave každého používateľa
- posudzuje sa na základe týchto faktorov: 1. úroveň jazykovej praxe
2. kvalita a rozsah vedeckého preskúmania jazyka
- *jazyková správnosť* je jeden z *dôležitých znakov* jazykovej kultúry
- medzi *znaky* jazykovej kultúry patrí: 1. vhodnosť a štylistická čistota
2. jasnosť a zrozumiteľnosť vyjadrenia
3. výstižnosť vyjadrenia

25. Práca s informáciami I

Osnova:

1. Informácia
2. Spôsoby spracovania informácií (voľná citácia, presná citácia, parafráza, hlavná myšlienka, osnova, kľúčové slovo, tézy)
3. Zdroje informácií (titulok, marginálie, resumé, anotácia, abstrakt, bibliografia, bibliografický záznam, menný a vecný register, poznámky pod čiarou, vysvetlivky)

Informácia

- je slovo s mnohými významami, ktoré závisia na kontexte, ale vo všeobecnosti sa dá opísať ako predpis blízky pojmom význam, poznaťok, signál, inštrukcia, komunikácia, reprezentácia, a mentálny podnet.

Spôsoby spracovania informácií

Voľná citácia- voľné prerozprávanie citátu

napr.- Teda zvolajme spolu s Goethem: „Postoj, chvíľa, si krásna!“

Presná citácia- presné opakovanie textu

napr.- Vyhláška č. 131/1997 Zb. Ministerstva školstva Slovenskej republiky zo 7. mája 1997 o doktorandskom štúdiu.

Parafráza- je to voľné prerozprávanie cudzej predlohy, vyjadrenie rovnakého deja, myšlienky alebo motívu iným spôsobom

napr.- „Konzumujem, teda som...“

Môže byť :

- v literatúre a hudbe: voľné spracovanie cudzej predlohy alebo vyjadrenie rovnakého deja či myšlienky, či časti textu iným spôsobom (spravidla s cieľom dosiahnutia väčšej jasnosti a určitosti)
- v hudbe špecificky aj: koncertná fantázia na obľúbené melódie, napr. z opier, väčšinou virtuózne štylizovaná
- v jazykovede: lingvistická operácia, ktorá spočíva vo vyjadrení toho istého obsahu, ako má východiskový výraz, konštrukcia alebo výpoveď, inými výrazovými prostriedkami

Hlavná myšlienka- odkaz autora, hlavná téma prečítaného textu

Osnova

- kompozičné členenie ústnej analýzy textu
- najprehľadnejší, najstručnejší záznam obsahu textu
- obsahuje len kľúčové pojmy

- zvyčajne využíva neslovesné, jednočlenné vety
- píše sa po prečítaní textu, aby sme si zaznačili najdôležitejšie údaje, alebo ju píšeme pred tvorbou textu

Osnova:

1. úvod
2. prednesenie téz
3. vlastná úvaha (vyslovenie názoru, ne/súhlas)
4. dokazovanie a odôvodňovanie (práca s textom, citovanie, prezentácia argumentov)
5. záver

Kľúčové slovo frazémy: je centrálny člen jednotky, ktorý určuje konštrukčný ráz celej jednotky (=konštrukčné kľúčové slovo), alebo je základnou zložkou významu frazémy (=sémanticky kľúčové slovo).

Tézy

- heslovité, stručnejšie ako osnova
- formulované myšlienky, ktorých pravdivosť sa musí dokázať
- sú súčasťou argumentačného postupu (1 z logických postupov vo výklade)

Zdroje informácií:

- **titulok**- nadpis; stručný prehľad; najdôležitejšia udalosť
- **marginálie**- poznámky na okrajoch listu alebo na vonkajšom okraji stránky
- **resumé**- zhrnutie; prehľad; stručný obsah prejavu, článku a pod.
- **anotácia**- predbežné oznámenie o nejakom diele alebo činnosti; stručná charakteristika literárneho diela pre propagačné alebo knihovnícke účely; pripájanie poznámok k textu
- **abstrakt**- referát; súhrn- zhrnutie
- **bibliografia**- zoznam knižných prameňov určitého odboru; súpis publikácií jednotlivého autora
- **bibliografický záznam**- záznam obsahujúci údaje o iných dokumentoch, ktoré autor bezprostredne použil pri písaní svojej práce
- **menný a vecný register**- abecedný zoznam dôležitých mien a odborných výrazov
- **poznámky pod čiarou**- poskytujú doplnkové informácie; stručné, zamerané len na jednu tému
- **vysvetlivky**- ústne alebo písomné poznámky; dodatky majúce za cieľ prispieť k lepšiemu pochopeniu, vysvetleniu, objasneniu

26. Masmediálne komunikačné prostriedky

Publicistický štýl

Subjektívno-objektívny štýl, ktorého cieľom je vyhľadávať a spracúvať informácie o aktuálnych spoločenských javoch. Uplatňuje sa najmä v žurnalistickej praxi, teda vo sfére masovej komunikácie. Jeho hlavným cieľom je prinášať informácie o nových, aktuálnych, zaujímavých a potrebných udalostiach a faktoch. Zároveň je jeho úlohou poučať, ovplyvňovať, presvedčať a získavať čitateľskú verejnosť. Publicistický štýl je štýl verejného styku, nie je určený na súkromnú komunikáciu. Je hybridným štýlom, využíva výrazové prostriedky viacerých štýlov (náučného, umeleckého i hovorového štýlu).

Základne znaky publicistického štýlu – objektívnosť, informatívnosť, zrozumiteľnosť, výstižnosť a aktuálnosť.

Publicistické žánre :

1. *spravodajské* – oznamujú, informujú, zameriavajú sa na fakty bez hodnotiaceho postoja autora patrí tu : správa, oznámenie, komuniké, interview, reklama, inzerát, referát
2. *analytické* – oznamujú, vysvetľujú, hodnotia patrí tu : úvodník, komentár, recenzia, kritika, diskusia, polemika
3. *beletristické* – opisujú, spájajú sa tu prvky publicistického a umeleckého štýlu patrí tu : fejtón, reportáž, stĺpček, besednica, blog

Publicistický štýl využíva masmediálne komunikačné prostriedky ako : **propagácia, propaganda, agitácia a dezinformácia.**

Propagácia

Proces komunikácie medzi producentom tovarov a spotrebiteľom na druhej strane, pričom producent upozorňuje spotrebiteľa, že na trhu určitý tovar nie len existuje, ale prečo práve tento tovar a služby by si mal kúpiť, a to nie len dnes, ale aj v budúcnosti. Hlavným cieľom je zvýšenie predaja tovaru na trhu. Medzi subjekty propagácie zaraďujeme výrobcov, obchodníkov a spotrebiteľov.

Propagácia sprostredkúva informačný tok výhodný pre obe strany. Pri rozhodnutí propagovať jednotlivú podnikovú činnosť si zvolíme, aké propagačné prostriedky môžeme použiť a následne aj metódy využitia týchto prostriedkov.

Propagačné prostriedky a metódy :

- pôsobiť účinnejšie ako konkurencia
- skúmať pôsobnosť propagačných prostriedkov vzhľadom na vynaložené úsilie
- vyhľadávať nové prostriedky a metódy propagácie
- presvedčiť spotrebiteľa

Formy propagácie :

- reklama – platená forma propagácie tovaru, je nástrojom komunikácie so širokou verejnosťou, spotrebiteľ prijíma a porovnáva rôznych konkurentov, nevyvíja sa na neho priamy tlak
- podpora predaja - krátkodobé motivačné nástroje ako sú cenové zvýhodnenia a iné priťahujúce pozornosť spotrebiteľa a stimulujúce ho ku kúpe
- publicita - je to nepriama stimulácia dopytu, kedy nezávislá organizácia informuje o výrobku, tieto správy nie sú platené výrobcom a vzbudzujú u spotrebiteľov väčšiu dôveru
- osobný predaj – osobný kontakt medzi zákazníkom a agentom

Propaganda

Propaganda je rozširovanie názorov a informácií za účelom zmeny názorov, ovplyvnenia, vyvolania alebo zosilnenia určitých postojov alebo konaní. Sprievodným javom je často skresľovanie faktov.

Cieľom je ovplyvnenie verejnosti a snaha o zmenu zmýšľania jednotlivca alebo skupín.

Zdrojom propagandy sú informácie a tvrdenia šírené prostredníctvom prostriedkov masovej komunikácie.

Príklady propagandy : politický zápas o moc, kampane za a proti niečomu (napr. ľudské práva, boj proti jadrovým elektrárnam, boj s terorizmom).

Propaganda presviedča s použitím vybraných racionálnych argumentov, zostavených do účelových tvrdení, alebo kladie dôraz na emócie (napr. *Myslím to úprimne*), teda používa manipuláciu. Z psychologického pohľadu je propaganda formou brainwashingu - čiže vymývania mozgov.

Formy propagandy :

- oslavná
- očierňujúca

Agitácia

Presviedčanie publika, aby prijalo, zmenilo názor a stotožnilo sa s iným, novým názorom.

Agitovanie – je vystupovanie, obyčajne verejné, za nejakú myšlienku alebo proti nej (napríklad politici agitujú = presviedčajú ľudí, aby volili ich stranu).

Agitátor – je ten, kto presviedčaním získava istý cieľ (napr. politici pred voľbami, rôzne sekty), základná stratégia, ktorú agitátori používajú, je postupné vŕahovanie, čiže od malých krokov k veľkým

Dezinformácia

Nepravdivá alebo skreslená informácia, ktorá vedie k nesprávnemu (neobjektívnemu) záveru.

Dezinformácia má protivníka oklamať a doviest' ho k dezinformátorom plánovanej orientácii v tematike. Niekedy má použitie pojmu dezinformácia poukázat' na spravodajskú dysfunkciu média.

Typy dezinformácie :

- falšovanie (úplne nepravdivé, bez možnosti overenia)
- obohrávanie (čiastočne pravdivé, ak je potrebné zaviesť pozornosť protivníka na iný cieľ)
- dezinformácia opaku (úplne pravdivé, poskytnutá pravdivá informácia s predpokladom, že ju bude považovať za nepravdivú)

Hlavné techniky dezinformácie :

- zveličenie javu
- zmena jeho povahy alebo okolností
- úplna zmena javu na iný

Podmienky úspešnosti dezinformácie :

- dezinformácia musí vychádzať z pravdivých prameňov
- musí byť prispôsobená kultúrnemu kontextu protivníka
- musí sa šíriť viacerými kanálmi

27. Práca s informáciami II

1. alternatíva (podrobnejšie rozpísanie pojmov; k niektorým pojmom som pridal aj príklad)

Ako **kontext** môžeme označiť súbor súvislostí, situácií. Synonymom môžu byť spojitosť, súvislosť. Najčastejšie sa s týmto pojmom môžeme stretnúť v jazykovede: súvislá časť textu, z ktorej možno určiť vzájomné vzťahy medzi jazykovými, kompozičnými alebo tematickými jednotkami. **Interpretácia textu** je jazykový, obsahový a/alebo estetický výklad textu literárneho diela. Východiskom interpretácie je literárny text a cieľom interpretácie je čo najadekvátnejšie pochopenie a výklad zmyslu umeleckého diela, pričom pozornosť sa venuje konkrétnemu, individuálnemu umeleckému dielu ako svojbytnému celku. **Indukcia** sa klasicky chápe ako postup objasňovania od jednotlivého pojmu až k zovšeobecnenému. Záverom môže byť syntéza (spájanie častí do jedného celku). Zakončenia nebývajú presné. *Napr.: Sloveso je plnovýznamový ohybný slovný druh, ktorým sa vyjadruje dej ako proces prebiehajúci v čase a ktorý má gramatické kategórie vidu, času, spôsobu, slovesného rodu a osoby s číslom. Indukcia: Sloveso je slovo, ktoré pomenúva dej.* **Dedukcia** je opak indukcie. Postup objasňovania od univerzálnejšieho, všeobecnejšieho pojmu k pojmu menej všeobecnému, až konkrétnemu. Zakončením je analýza (rozčlenenie celku na časti, súvislosti a vzťahy). Závery dedukcie sú presnejšie ako závery indukcie. *Napr.: Obchodné domy sú veľké. OC Max je obchodný dom. Aj keď sme v OC Max neboli, vieme, že je veľký.*

Komparácia (porovnávanie) je stanovenie zhody a rozdielu medzi skúmanými predmetmi. Využívame analýzu a syntézu. *Napr.: Srdce vtákov a cicavcov je úplne rozdelené na 2 predsiene a 2 komory. V dôsledku rýchlejšieho metabolizmu (pre potreby lietania) majú vtáky vysoký tep a vyššiu stálu telesnú teplotu ako cicavce.* **Analýza** je rozbor, rozklad na jednotlivé prvky, časti či zložky (opak syntézy). **Syntéza** je spájanie, spojenie jednotlivých častí, zložiek do celku; zlučovanie, zlúčenie; jedna zo základných metód a myšlienkových operácií, spočívajúca v spájaní častí do celku. Syntéza je jedným z hlavných postupov pojmotvorby. Syntéza tvorí základ identifikujúceho myslenia. Syntéza je intelektuálny postup, ktorý na základe skúsenosti (napr. v chémií) alebo logiky postupuje od najjednoduchších pojmov alebo výpovedí k zložitejším. V tomto zmysle sa používa vo väčšine vedných disciplín. **Analógia** je obdobnosť, obdoba. V jazykovede pojem analógia znamená pripodobňovanie jazykových tvarov na už existujúce podobné alebo príbuzné tvary.

2. alternatíva (stručnejšie, prehľadnejšie vysvetlenie pojmov; zhrnutie)

Čo je kontext?

- súbor súvislostí, situácií
- v jazykovede: súvislá časť textu, z ktorej možno určiť vzájomné vzťahy medzi jazykovými, kompozičnými alebo tematickými jednotkami

Čo je interpretácia textu?

- jazykový, obsahový a/alebo estetický výklad textu literárneho diela
- východiskom interpretácie je literárny text a cieľom interpretácie je čo najadekvátnejšie pochopenie a výklad zmyslu umeleckého diela

Aké sú formy logického myslenia?

- indukcia, dedukcia, komparácia

Čo je indukcia?

- postup objasňovania od jednotlivého pojmu až k zovšeobecnenému
- záverom môže byť syntéza
- zakončenia nebývajú presné

Čo je dedukcia?

- opak indukcie
- postup objasňovania od univerzálnejšieho, všeobecnejšieho pojmu k pojmu menej všeobecnému, až konkrétnemu
- zakončením je analýza
- závery dedukcie sú presnejšie ako závery indukcie

Čo je komparácia?

- stanovenie zhody a rozdielu medzi skúmanými predmetmi
- využívame analýzu a syntézu

Čo je analýza?

- rozbor, rozklad na jednotlivé prvky, časti či zložky
- opak syntézy

Čo je syntéza?

- spájanie, spojenie jednotlivých častí, zložiek do celku
- jedna zo základných metód a myšlienkových operácií
- intelektuálny postup, ktorý na základe skúsenosti alebo logiky postupuje od najjednoduchších pojmov alebo výpovedí k zložitejším

Čo je analógia?

- pripodobňovanie jazykových tvarov na už existujúce podobné alebo príbuzné tvary

28. Vznik jazyka

Indoeurópsky prajazyk - spoločný základ dnešných európskych a niektorých ázijských jazykov. Príklad: slovenské slovo *dcéra* zodpovedá anglickému *daughter*, nemeckému *tochter* a švédskemu *dotter*.

Indoeurópske jazyky sa vytvorili z indoeurópskeho prajazyka.

Rozdelenie indoeurópskych jazykov:

1. **indoiránska skupina** (s jazykmi staroindickými a jazykom iránskym)
2. **arménsky jazyk**
3. **grécky jazyk**
4. **albánsky jazyk**
5. **italické jazyky** (napr. latinský jazyk); z ľudovej latinčiny sa vyvinuli **románske jazyky** (rumunčina, taliančina, portugalcina, niektoré francúzske a španielske nárečia)
6. **keltské jazyky** (dnes sú živé napr. írsky jazyk a bretónske nárečia vo Francúzsku)
7. **germánske jazyky** (nemčina, angličtina, dánčina, holandčina) a **škandinávské jazyky** (švédčina, finčina, nórčina)
8. **baltské jazyky** (litovčina, lotyščina a vymretá staropruština)
9. **slovanské jazyky**
10. **vymreté jazyky** (napr. chetitský jazyk, tocharský jazyk).

Praslovančina ako indoeurópsky jazyk

Praslovančina

- patrila k indoeurópskym jazykom
- dorozumievací prostriedok predkov dnešných Slovanov v období okolo 6.st. do konca 8.st.
- neexistujú písané pamiatky, znenie praslovanských slov si iba domýšľame, rekonštruujeme ich
- 5.-9.st.: nárečové rozlišovanie ovplyvnené mimojazykovým činiteľmi (napr. odchod časti etnika na iné územie)
- sformovali sa 3 nárečové oblasti (ďalej sa rozdrobovali na národné jazyky)
- národný jazyk Slovákov - tzv. stará slovenčina (začala sa formovať medzi 5.-9. st.)
- stará slovenčina - neoficiálny jazyk, utvárala sa a používala pri úradných jazykoch v minulosti (latinčina, nemčina, maďarčina, čeština)
- 18.st: prvé kodifikačné aktivity slovenských jazykovedcov → dnešná podoba spisovnej slovenčiny

Súčasná slovenská jazyky:

1. **západná skupina:** slovenčina, čeština, poľština, lužická srbčina,
2. **východná skupina:** ruština, ukrajinčina, bieloruština,
3. **južná skupina:** srbčina, chorvátčina, slovinčina, bulharčina, macedónčina.

Staroslovenčina

- prvý slovanský spisovný jazyk
- r. 863 ju na naše územie priniesli Konštantín (Cyril) a Metod
- pôvodom južnoslovanský jazyk, základom: nárečie macedónskych Slovanov z okolia Solúna
- Konštantín a Metod zostavili tiež písmo **hlaholika** (základ: malé písmená gréckej abecedy), neskôr písmo zjednodušené ich žiakmi a pomenované **cyrilika** (základ: veľké písmená gréckej abecedy) → v upravenej podobe používaná dodnes napr. v ruštine, bulharčine

Poznámka:

- predpoklad: staroslovenčina prinesená do prostredia, kde sa formoval domáci kultúrny jazyk
- tzv. predcyrilo – metodské obdobie: u nás šírenie kresťanstva a tvorba napr. kresťanskej náboženskej terminológie (nebo atď.)
- dôkaz predpokladu: niektoré prvky veľkomoravského pôvodu nájdeme v staroslovenskom

písme (napr. godina (hodina) oproti južnému čas)

◦ veľkomoravské prvky priniesli pravdepodobne spolupracovníci Konštantína a Metoda (napr. **Gorazd**, spolutvorca kultúrneho jazyka na Veľkej Morave), hlavne predstavitelia duchovenstva a vládnucej vrstvy študujúci doma aj v cudzine

Latinčina

- rozpad Veľkej Moravy (10.st.) → nepriaznivé podmienky na vznik jazyka
- tieto podmienky pokračovali v 11.-12. st. (vznikal ranofeudálny uhorský štát (doň sa začleňovalo aj územie Slovenska), po jeho vzniku **latinčina** → jazyk písomností a vedy)

Čeština a slovenčina

- 15. st.: na naše územie prenikla **čeština** - používaná hlavne v úradnom styku (úradný jazyk uhorskej kráľovskej kancelárie naďalej latinčina)
- Slovensko: písalo sa po latinsky a česky, hovorilo sa po slovensky; v slovenskom jazyku vznikla slovenská národná poézia a ľudová slovesnosť, slovenský jazyk bol nositeľ slovenskej národnej kultúry

29. Učenie sa I

Niečo sa naučiť je hlavným cieľom činnosti študenta. Študent tým nezískava len vedomosti, zručnosti a

návyky, ale kultivuje aj svoje správanie a osobnostné kvality.

Niektorí študenti však ťažšie prekonávajú prekážky v učení, pretože si neosvojili základné pravidlá

racionálneho a efektívneho učenia.

Prístupy k učeniu

Vedci zistili, že ľudia majú dva základne prístupy k učeniu: **povrchový** a **hlbkový**.

Povrchový:

- pasívne prijímanie poznatkov, študent sa učí učivo bez toho, aby mu rozumel
- študent sa učí všetko – aj nepodstatné veci
- výsledkom povrchového prístupu sú formálne vedomosti bez chápania učiva
- motivácia je vonkajšia – vyhovieť rodičom, zmaturovať...

Hlbkový:

- študent sa snaží porozumieť tomu, čo sa učí
- vytrieduje si fakty na podstatné, doplnkové, nepodstatné
- výsledkom takého prístupu je nielen zapamätanie učiva, ale aj jeho osvojenie a pochopenie
- motivácia je vnútorná

Učebný štýl

Poznanie vlastného učebného štýlu vám pomáha pri racionalizácii a zefektívnení štúdia.

Existuje viacero

kritérií na rozdelenie učebných štýlov, mnohé sa prekrývajú, iné sú viac-menej totožné.

Učebné štýly možno rozdeliť napr.:

- **vizuálno-neverbálny** (zrakovo-obrazový)
- **auditívny** (sluchový)
- **vizuálno-verbálny** (zrakovo-slovný)
- **kinetický** (pohybový)

Základom zaradenia do učebného štýlu podľa tohto rozdelenia je odlišenie, ktoré zmysly ľudia

používajú pri učení. Niektorí sa lepšie učia počúvaním, iní prezeraním obrázkov, ďalší čítaním alebo

manipuláciou, ohmatávaním predmetov.

Faktory ovplyvňujúce učenie

Medzi dôležité faktory, ktoré ovplyvňujú učenie sa, patria napr.: optimalizácia podmienok, racionálne

plánovanie, zefektívnenie učebného procesu.

Optimalizácia podmienok na učenie

Znamená to vytvorenie najvhodnejších podmienok na učenie. Študenti to často podceňujú.

Faktory napomáhajúce vytvoriť vhodné podmienky na učenie:

- **dostatočné osvetlenie miestnosti** – treba zabrániť tieneniu si, najlepšie svetlo na učenie je denné
- **primeraná teplota v miestnosti** – ani príliš teplo, ani príliš zima, dôležitý je prívod čerstvého vzduchu
- **stále rovnaké prostredie** – tá istá miestnosť, ten istý stôl – automatický signál pre telo, že je čas na

štúdium, dobré je byť v pokojnom prostredí bez rušivých vnemov

• **iné** – pohodlné, voľné oblečenie, sedenie pri učení, alebo prechádzanie sa, v žiadnom prípade nie ležanie – signál pre telo, že je čas na oddych, skupinové učenie, nedať sa vyrušovať pri učení (Facebook :))

Racionálne plánovanie učenia

Je založené na vedomom, predom premyslenom plánovaní. Pri učení to je veľmi užitočné. Rozvrhnutie

si činností môže slúžiť študentovi na to, aby nebol v jednom časovom úseku príliš zaťažený a v druhom svojím časom neplytval. Odporúča sa robiť si oraviedelné časové plány, ktoré je však potrebné naozaj dodržať.

Pri tvorbe plánov na učenie je potrebné zohľadňovať:

• **duševná a telesná pohoda** – zdravý, svieži, dobre vyspatý a odpočínutý človek – priemerný človek po

7 hodinovom spánku, striedanie učenia s relaxovaním (aspoň 2h denne sa odreagovať), cvičenie (aspoň 20 min.)

• **stretégia učenia** – najlepšie učenie: počas vyučovania, pravidelnosť, sústavnosť v učení, učiť sa menej,

ale pravidelne, opakovanie je matka múdrosti, zistiť časové rozpätie vašej výkonnosti v priebehu dňa,

vykonávanie v jeden okamih viacej činností nie je dobré, uprednostňovanie najťažších, najnezaujímavejších predmetov, každých 50min. učenia aspoň 10min. prestávka, plánovanie štúdia na dennú dobu

Zefektívnenie učenia

Niektorí študenti si neveria, pri prvých prekážkach sa vzdávajú. Je potrebné, aby sme posilnili svoju

sebadôveru. Na to, aby sme boli pri učení úspešní, nám okrem vhodných podmienok na učenie a tvorenia

pravidelných učebných plánov pomôže aj zvýšenie efektivity nášho učenia.

To sa dá dosiahnuť najmä:

• **pozitívna motivácia** – nájdanie zaujímavých pasáží v učive, uvedomenie si, že aj učením nezaujímavých častí učiva dosiahneme hlavný cieľ – ukončenie štúdia a získanie zamestnania, určenie

si čiastkových cieľov, snaha zapamätať si učivo – to aktivizuje pamäť

• **zvyšovanie koncentrácie na učenie** – pravidelný denný režim, časový plán, čítanie nahlas

• **chápanie učiva ako objektu učenia** – dôležité je pochopenie učiva, usporiadanie učiva do systému,

zdôraznenie dôležitých prvkov učiva, porozumenie učivu, tvorba poznámok, aplikovanie učiva pri

riešení úloh

30. Učenie sa II

-príprava projektu, realizácia projektu, prezentácia projektu.

OSNOVA:

- a) čo je to projekt
- b) postup pri plánovaní projektu
- c) I. Pomenovanie problému - **PROBLÉM**
- d) II. Vlastná práca - **PRÁCA**
- e) III. Vytvorenie stratégie - **STRATÉGIA**
- f) IV. Spracovanie dát - **SPRACOVANIE**
- g) V. Finálny výstup - **FINALIZÁCIA**
- h) VI. Prezentovanie projektu – **PREZENTÁCIA**
- ch) VII. Medializácia výsledkov projektu - **PROPAGÁCIA**

a) čo je to projekt

Projekt – tímová spolupráca, návrh, plán; úmysel, predsavzatie, zámer; stavebno-konštrukčná alebo organizačno-finančná dokumentácia. Cieľom tímovej práce je hmotný a nehmotný produkt. Využitie projektu: napr. pri čerpaní eurofondov, pri príprave charitatívneho podujatia a pod.

b) postup pri plánovaní projektu

I. Pomenovanie problému – PROBLÉM II. Vlastná práca – PRÁCA III. Vytvorenie stratégie – STRATÉGIA IV. Spracovanie dát – SPRACOVANIE V. Finálny výstup – FINALIZÁCIA VI. Prezentovanie projektu – PREZENTÁCIA VII. Medializácia výsledkov projektu – PROPAGÁCIA

c) I. Pomenovanie problému - **PROBLÉM**

pomenovanie problému, vymedzenie cieľa, definovanie čiastkových výstupov a finálneho výstupu (finančný rozpočet, rozdelenie úloh, brainstorming – každý z tímu môže vysloviť svoju predstavu, disusia – treba dospieť k dohode)

d) II. Vlastná práca - **PRÁCA**

zhromaždenie informácií alebo predmetov potrebných pri riešení úloh

e) III. Vytvorenie stratégie - **STRATÉGIA**

stanoviť si termíny čiastkových výstupov a ako a v akých časových intervaloch postupovať individuálne a v tíme

f) IV. Spracovanie dát - **SPRACOVANIE**

štúdium pripravených materiálov, spracovanie dát

g) V. Finálny výstup - **FINALIZÁCIA**

spracovanie témy, tvorba produktov, písomné stvárnenie finálneho výstupu, posudzovanie v tíme, recenzia práce v projekte, korektúry nekvalitných častí, tlač

h) VI. Prezentovanie projektu – **PREZENTÁCIA**

príprava na prednes, nácvik vystúpenia pred odborným publikom (komisiou) a prezentácia výsledkov projektu

ch) VII. Medializácia výsledkov projektu - **PROPAGÁCIA**

propagácia výsledkov projektu pred širšou verejnosťou v printových alebo audiovizuálnych médiách (regionálna alebo celoštátna úroveň)

